

ANALÝZA VĚKOVÉ, VZDĚLANOSTNÍ A PLATOVÉ STRUKTURY PRACOVNÍKŮ KNIHOVEN V ČR 2020/2021

ZPRÁVA Z PRŮZKUMU

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Mgr. Vladana Pillerová, PhDr. Vít Richter

2021

Obsah

1	Shrnutí výsledků průzkumu a návrhy na opatření	3
2	Základní údaje a metodika průzkumu.....	5
2.1	Rozsah průzkumu a návratnost dotazníků.....	6
3	Zaměstnanci.....	7
4	Věkové a genderové složení pracovníků knihoven	9
4.1	Věkové složení pracovníků	9
4.2	Genderové složení knihovníků	11
5	Vzdělání odborných pracovníků na pozici knihovník	13
6	Rozdělení odborných pracovníků knihovníků do jednotlivých knihovnických pozic	17
6.1	Potřeba rekvalifikace	20
7	Neknihovnické pozice v knihovně	23
8	Věrnost instituce – zaměstnanci v pracovním poměru delším než 10 let	25
9	Znalost jazyků	26
10	Průměrný počet hodin vzdělávání na pozici knihovník za rok	28
11	Témata dalšího vzdělávání knihovníků	31
12	Využívání ICT ve vzdělávání knihovníků	36
13	Dokumenty pro personální práci a další normativní dokumenty	42
14	Vedoucí pracovníci.....	43
15	Platy a mzdy	46
15.1	Zařazení do platových tříd	47
15.2	Průměrné tarifní platy	50
	PŘÍLOHY	56

1 Shrnutí výsledků průzkumu a návrhy na opatření

- Průzkumu se zúčastnilo **552 veřejných a specializovaných knihoven**. Většinu tvořily veřejné knihovny (420). Jedná se o pokles oproti minulému průzkumu z roku 2016, kterého se zúčastnilo celkem 748 knihoven.
- Podíl knihovníků (77 %) na celkové **struktuře pracovních míst** v knihovnách se nezměnil. V případě technickohospodářských pracovníků a ostatních dělnických profesí zůstal podíl také stejný (16 % THP, 7 % ostatní).
- **Věková struktura** se nadále mění ve prospěch starších věkových kategorií. Nejpočetnější věkovou skupinu tvoří skupina 41-50 let (30 %) a skupina 51-60 let (29 %). Společně se skupinou pracovníků ve věku nad 60 let (13 %) to znamená, že 72 % knihovníků je starších 41 let (v roce 2016 to bylo 68 %).
- **Ženy** tvoří převážnou většinu odborných zaměstnanců na knihovnických pozicích (85 %). Oproti roku 2016 se nepatrně zvýšil **počet mužů** ze 13 % na 15 %.
- Na pozici knihovník působí 50 % pracovníků, kteří nemají **odborné knihovnické vzdělání**.
- Nadále pokračuje pozitivní trend růstu **vysokoškolsky** vzdělaných pracovníků na knihovnických pozicích, v roce 2020 to bylo 43 % VŠ vzdělaných pracovníků (v roce 2016 to bylo 40 %, v roce 1998 to bylo pouze 22 %).
- Nadále největší část knihovníků (54 %) má středoškolské vzdělání.
- Z celkového počtu knihovníků na odborných pozicích převažují v knihovnách zaměstnanci ve službách (54 %), knihovníci pracující s knihovním fondem (32 %). Zbytek tvoří metodici (4 %), správci digitálních knihoven (4 %), systémoví knihovníci (2 %).
- Požadavek na **rekvalifikaci** z celkového počtu 4 421 úvazků je 417 úvazků, tedy 9 % většinou z veřejných knihoven (92 %).
- Největší skupinu pracovníků na **neknihovnických** pozicích tvoří ekonomičtí a administrativní pracovníci (31 %), dělnické profese (31 %) a projektoví a programoví pracovníci (12 %).
- Ve veřejných knihovnách pracuje 54 % knihovníků déle než 10 let. Ve specializovaných knihovnách je to 55 % knihovníků.
- Podíl knihovníků, kteří ovládají **anglický jazyk**, tvoří 54 % (stejně jako v roce 2016), postupně klesá znalost ruštiny (14 %). Zvýšil se počet knihovníků ovládající němčinu na 21 %.
- Průměrný počet hodin **dalšího vzdělávání** za rok činil ve veřejných knihovnách 27 hodin a ve specializovaných knihovnách 36 hodin. Rok 2020 byl ovlivněn covidovou pandemií.
- Z **témat dalšího vzdělávání v oblasti knihovnictví** u veřejných knihoven vede podpora čtenářské gramotnosti, využití sociálních sítí a vzdělávací funkce knihoven. Ve specializovaných knihovnách jsou to témata informační zdroje, práce s databázemi a elektronické zdroje a služby.
- Z témat dalšího vzdělávání v oblasti **managementu** se oba typy knihoven shodly na tématech projekty a granty, tvorba koncepce knihovny, legislativa a public relations.
- Z témat dalšího vzdělávání v oblasti **informačních technologií** preferují veřejné knihovny technické dovednosti (grafika, prezentace), tvorba a správa webových stránek a nástroje pro tvorbu dotazníků. Specializované knihovny preferují vzdělávání v oblasti digitalizace, technických dovedností a open source programy.
- Naprostá většina knihoven se shoduje v tom, že **e-learningové** a další digitální platformy vzdělávání zlepšují dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven a měla by se jejich nabídka rozšířit. Zároveň jsou ale spíše přesvědčeni, že se má jednat pouze o doplněk ke klasickému vzdělávání a neměly by klasickou výuku nahradit.

- Úroveň zpracování normativních a personálních dokumentů se oproti minulému průzkumu zvýšila. Nejčastěji knihovny používají pravidla pro nakládání s osobními údaji (94 %), popisy pracovních náplní (89 %) a organizační řád a struktura (85 % a 80 %). Nejméně používají knihovny plán vzdělávání.
- Na pozici **vedoucích/ředitelů** knihoven působí 86 % žen a 14 % mužů. Délka praxe vedoucích/ředitelů se pohybuje od 18 do 29 let, průměrně je to 21 let. 65 % vedoucích/ředitelů má vysokoškolské vzdělání.
- Nejčastěji jsou pracovníci knihoven na knihovnických pozicích zařazeni do **třídy 9** (36 %), **třídy 8** (23 %) a třídy 10 (16 %). Existují rozdíly v zařazování knihovníků do tříd ve veřejných a specializovaných knihovnách. To souvisí s vyšším podílem vysokoškoláků ve specializovaných knihovnách.
- Technickohospodářští pracovníci jsou nejčastěji zařazeni do třídy 10 (18 %), a tříd 9 a 11 (12 %).
- Průměrného platu, který v ČR v roce 2020 činil 35 611 Kč, dosahují pracovníci knihoven až ve třídě 10, tedy vysokoškolsky vzdělaní knihovníci.

Doporučení

- Feminizace knihovnické profese, zvyšující se věkový průměr pracovníků knihoven spojený s vysokou mírou délky pracovního poměru klade **zvýšené požadavky na celoživotní vzdělávání** a inovaci znalostí a dovedností pracovníků knihoven.
- Setrvalý podíl pracovníků knihoven bez základní knihovnické kvalifikace vyžaduje, aby existovala **dostatečná nabídka rekvalifikačního studia** pro všechny vzdělanostní stupně.
- Vedení knihoven by mělo klást důraz na **doplnění kvalifikace nebo rekvalifikace** svých pracovníků jak při nástupu do zaměstnání, tak i v jeho průběhu.
- Vytvořit dostatečně silnou a **kvalitní nabídku** pro rozšiřování kompetencí pracovníků knihoven v oblasti **digitální a mediální gramotnosti, pedagogických a organizačních znalostí a dovedností, práce s speciálními skupinami uživatelů, komunitní práce, marketing** a dalších.
- Rozvíjet a posilovat **manažerské znalosti a dovednosti řídicích pracovníků** všech stupňů. Případně zajistit jejich rekvalifikaci.
- Podporovat a motivovat pracovníky ke **zvyšování jazykových znalostí**.
- Podporovat různé formy **online vzdělávání** pro pracovníky knihoven.
- Zpracovat soubor **vzorových dokumentů pro personální práci**.
- Vytvořit nabídku **vzdělávacích aktivit pro oblast personální práce**.
- **Vyjednávat** z provozovateli knihoven, odbory a dalšími organizacemi **o platech pracovníků knihoven**

2 Základní údaje a metodika průzkumu

Národní knihovna České republiky dlouhodobě sleduje vývoj personální situace v knihovnách v ČR především z hlediska kvalifikace, ale také věku, finančního ohodnocení a dalších hledisek. V pravidelných intervalech realizuje průzkumy v této oblasti.

V roce 1999 (sběr dat za rok 1998) proběhl první rozsáhlý průzkum. Jeho výsledky přispěly k formulování principů mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti informačních technologií (IT), které bylo/je naplňováno zejména v rámci programu Ministerstva kultury ČR VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků a Programu podpory výkonu regionálních funkcí knihoven. Byly dále využity při přípravě katalogu prací, konkrétně knihovnických profesí. V období září a října 2004 byl průzkum opakován, aby se podařilo zjistit trendy ve vývoji knihovnických profesí a také výsledky zařazování pracovníků rozpočtových a příspěvkových organizací do nových platových tříd dle nového katalogu prací. Reálný obraz personální situace v českém knihovnictví byl výchozím bodem k mnoha dalším krokům ve vlastní činnosti knihoven, v koncepční práci, celoživotním vzdělávání (např. projekt Unie zaměstnavatelských svazů „Zvýšení adaptability zaměstnanců podniků v profesních oborových a odvětvových sdruženích“) atp.

Třetí průzkum byl realizován v roce 2012 (s daty za rok 2011). Průzkum byl zaměřen na stejné oblasti, došlo ovšem k dílčí aktualizaci sledovaných témat, aby bylo na jedné straně umožněno srovnání získaných dat a současně bylo možné reflektovat nové trendy a skutečnosti. Cílem průzkumu bylo zejména analyzovat stávající věkovou a kvalifikační strukturu pracovníků v knihovnách v ČR i situaci v oblasti platů, porovnat údaje s daty z předchozích průzkumů, na základě srovnávací analýzy vyhodnotit trendy vývoje a získat podklady pro formulaci koncepce dalšího vzdělávání knihovníků a práci na prioritě 20 (Lidské zdroje) v Koncepci rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015¹.

Čtvrtý průzkum byl realizován v průběhu května 2017 (s daty za rok 2016). Došlo k další úpravě sledovaných témat v souladu s vývojem a trendy v oboru. Zachovány zůstaly základní otázky ohledně věku, vzdělání, genderu, počtech úvazků, zařazení do platových tříd a průměrných měsíčních platů v jednotlivých třídách. Dalším stěžejním bodem tohoto průzkumu byly otázky ke zjištění objemu úvazků na jednotlivých odborných knihovnických pozicích a potřebném rozsahu rekvalifikace. Podrobně se v průzkumu také řeší problematika vedoucích pracovníků – jejich vzdělání, délka praxe, gender atd. Navíc bylo proti předchozím průzkumům tentokrát zjišťováno, jaké dokumenty knihovny používají pro personální a další procesy v knihovně.

Poslední průzkum proběhl v období duben/květen 2021 (s daty za rok 2020). Kromě stěžejních oblastí (věk, gender, vzdělání, jazyková vybavenost, platy), byly zachovány také otázky zjišťující počty úvazků na jednotlivých knihovnických i neknihovnických pozicích a potřebu rekvalifikace, dokumenty v knihovně a délku praxe a vzdělání vedoucích a ředitelů knihoven. V dotazníku se navíc objevily otázky na témata pro další vzdělávání knihovníků, což by mělo být využito při aktualizaci Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků. V souvislosti s plánovaným projektem Národní knihovny ČR v oblasti podpory knihoven jako center občanského vzdělávání byly zjišťovány personální a prostorové kapacity knihoven.

Shromážděná byla data z těchto oblastí (viz Dotazník v příloze):

- Základní statistické údaje o knihovním fondu, počtu výpůjček, registrovaných čtenářů a návštěvníků za rok 2020

¹ ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNICKÁ RADA. *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 až 2015* [online]. Praha, 2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z: <http://www.ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2011-2015/>

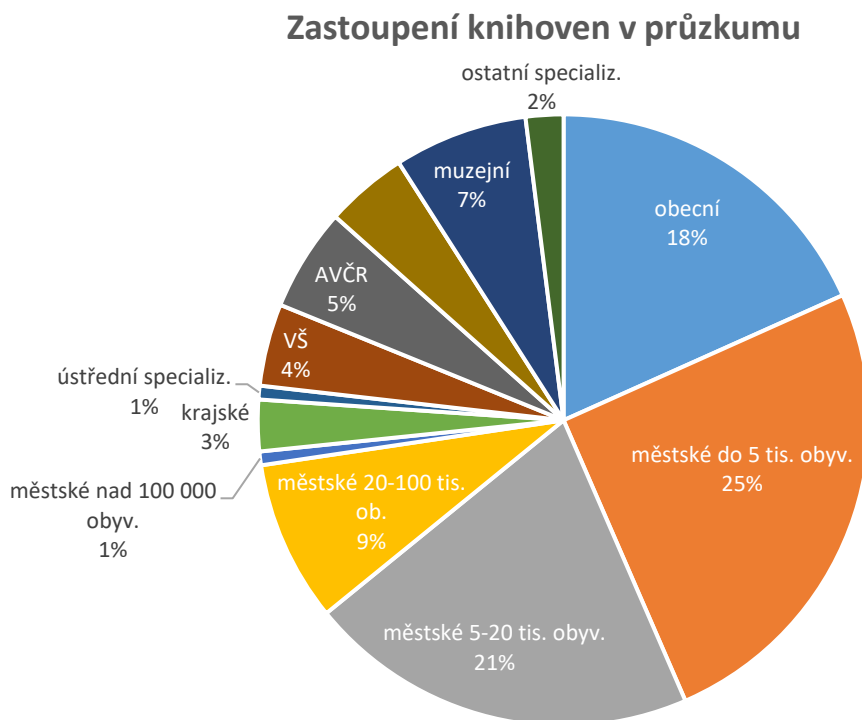
- Počet pracovníků k 31. 12. 2020 a jejich strukturální rozložení
- Věková a vzdělanostní skladba pracovníků knihoven, jejich stabilita v instituci (setrvání déle než 10 let), genderové složení
- Rozložení úvazků na jednotlivých odborných knihovnických pozicích a počty úvazků nutné k rekvalifikaci
- Neknihovnické profese v knihovnách, jejich struktura, složení
- Platové podmínky pracovníků knihoven za rok 2020
- Platové podmínky pracovníků knihoven za rok 2020
- Témata dalšího vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti knihovnických činností, managementu a informačních technologií
- Dokumenty pro personální práci v knihovnách a jiné normativní dokumenty
- Vzdělání a praxe vedoucích a ředitelů/ředitelek knihoven

Cíle průzkumu

Průzkum vzdělanostní, věkové a mzdové struktury pracovníků knihoven je vždy obsáhlým zdrojem informací o personálním zajištění českých knihoven. Jeho cílem je průběžně sledovat tuto problematiku, využít výsledky při řešení aktuálních problémů v této oblasti, případně odhadnout další trendy vývoje. Výsledky tohoto průzkumu budou sloužit jako podklad při úpravě nabídky vzdělávání v souvislosti s aktualizací Konceptce celoživotního vzdělávání knihovníků.

Metodou sběru dat byl formalizovaný dotazník, který vyplňovali podle metodického pokynu vedoucí pracovníci knihoven. Dotazník byl k vyplnění k dispozici online na platformě Limesurvey.

2.1 Rozsah průzkumu a návratnost dotazníků

Graf 1 Zastoupení knihoven v průzkumu

Průzkumu se účastnilo celkem 552 knihoven z toho 420 veřejných (76 %) a 132 specializovaných (24 %). Jedná se o pokles oproti minulému průzkumu v roce 2017, kdy se průzkumu zúčastnilo 748 knihoven, z čehož 604 bylo veřejných. Přesto můžeme průzkum považovat za reprezentativní, ve skupině profesionálních veřejných knihoven, pro které byl průzkum určen, vyplnilo dotazník 52 % knihoven. Ve skupině profesionálních knihoven s více než 5 pracovními místy vyplnilo dotazník 72 %, ve skupině krajských knihoven to bylo 100 %.

Počet responzí ve skupině specializovaných je srovnatelný s minulým průzkumem, i když o něco nižší (132 vs. 144 knihoven). V této skupině tvoří největší část knihovny muzeí a galerií (39) a knihovny ústavů AVČR (30).

Tabulka 1 – účast knihoven v průzkumu

Typ knihovny	odpovědělo	počet pracovníků
obecní	101	99
městské do 5 tis. obyv.	139	220
městské 5-20 tis. obyv.	114	671
městské 20-100 tis. ob.	47	1029
městské nad 100 000 obyv.	4	391
krajské	15	2069
Veřejné knihovny celkem	420	4480
ústřední specializované	4	276
VŠ	24	450
AVČR	30	177
lékařské	24	60
muzejní	39	84
ostatní specializ.	11	44
Specializované knihovny celkem	132	1090
Celkem	552	5570

3 Zaměstnanci

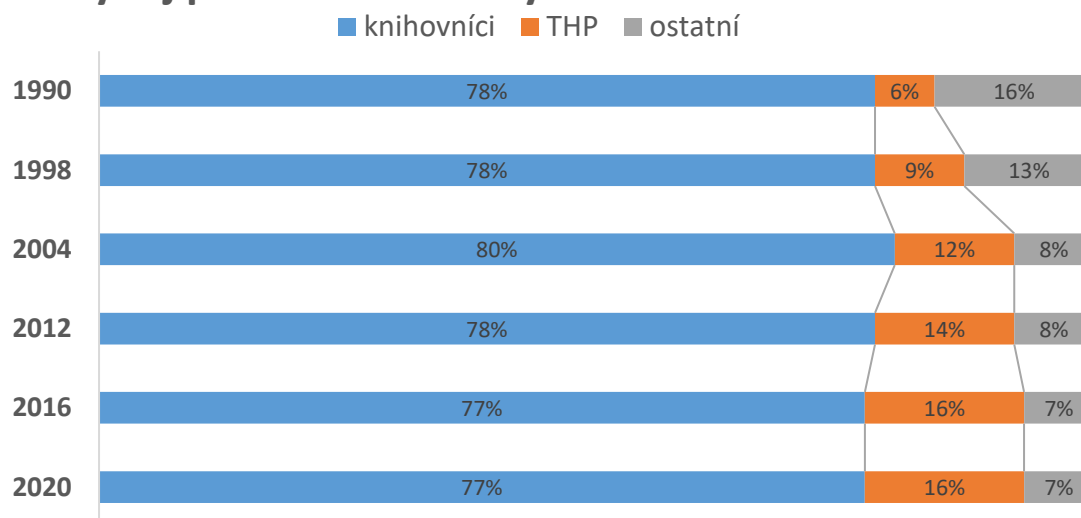
OTÁZKA

Uveďte počet systemizovaných míst (úvazků) k 31. 12. 2016

- **Odborní zaměstnanci** – knihovníci, tj. pracovníci působící na knihovnických pozicích – zpracování a správa fondů, služby, dětské oddělení, metodika, systémový knihovník, digitalizace a další
- **Ostatní odborní zaměstnanci** – kvalifikovaní specialisté s vysokoškolským, vyšším odborným nebo středoškolským vzděláním v ostatních oborech, např. pracovníci ekonomických útvarů, pracovníci IT, právníci apod.
- **Ostatní pracovníci** (dělnické profese)

Pokud knihovna působí v rámci jiné instituce, např. kulturní středisko, škola apod., uvádějí se pouze údaje o zaměstnancích, kteří souvisí s provozem knihovny.

Vývoj profesní struktury zaměstnanců knihoven

Graf 2 Vývoj struktury zaměstnanců knihoven

V 552 knihovnách, které se účastnily průzkumu, pracovalo k 31. 12. 2020 celkem **5570 zaměstnanců** (přepočtený stav), z toho 4295 na odborných knihovnických místech, což tvoří 77 % z celkového počtu zaměstnanců. Ostatní odborní zaměstnanci (THP) tvoří 16 % a ostatní pracovníci (především manuální profese) 7 %. Poměr knihovníků, pracovníků THP a ostatních pracovníků se od posledního průzkumu v roce 2016 nezměnil.

Ve **veřejných knihovnách** tvoří knihovníci 75 % a pracovníci THP 17 %, oproti předchozímu průzkumu se poměr nepatrně změnil (76 % knihovníků a 16 % pracovníků THP).

Ve **specializovaných knihovnách** tvoří knihovníci větší část a to 85 % (82 % v r. 2016), pracovníci THP 13 % (16 % v r. 2016). Ostatní pracovníci tvoří ve specializovaných knihovnách zanedbatelnou část (1 %).

Tabulka 2 – Zaměstnanecská struktura

Typ knihovny	knihovníci	knihovníci	THP	THP	ostatní	ostatní	Celkem
Obecní knihovny	88	89%	5	6%	5	5%	99
MK do 5000	194	88%	14	6%	12	6%	220
MK 5-20000	547	81%	48	7%	76	11%	671
MK 20-100000	798	78%	141	14%	90	9%	1029
MK nad 100000	316	81%	50	13%	24	6%	391
Krajské	1422	69%	481	23%	166	8%	2069
Veřejné	3364	75%	741	17%	375	8%	4480
Ústř. specializované knihovny	219	79%	56	20%	1	0%	276
Vysokoškolské	418	93%	27	6%	5	1%	450
Výzkumné, AV ČR	133	75%	38	22%	6	3%	177
Lékařské	47	79%	12,5	21%	0	0%	60
Muzejní	70	83%	12	15%	2	2%	84
Ostat. specializované knihovny	44	100%	0	0%	0	0%	44
Specializované knihovny	930	85%	146	13%	14	1%	1090
Celkem	4295	77%	887	16%	388	7%	5570

Srovnání skladby zaměstnanců knihoven od roku 1990

Situace se, co se týče skladby zaměstnanců knihoven, od minulého šetření příliš nezměnila, viz graf 2. Z dlouhodobého hlediska se situace postupně mění u technickohospodářských pracovníků a ostatních pracovníků. Výrazně stoupá počet technickohospodářských pracovníků na úkor ostatních zaměstnanců (především dělnických profesí), jejichž podíl se naopak zmenšuje. Poměr se obrátil ve prospěch THP. Z dalších otázek týkajících se ostatních profesí v knihovnách je možné říct, že se skladba těchto pracovníků výrazně diferencuje a přibývají vysoce kvalifikovaní pracovníci. Kromě ekonomických a administrativních profesí se v knihovnách čím dál častěji prosazují profese jako je lektor, programový pracovník, pracovníci v public relations a další.

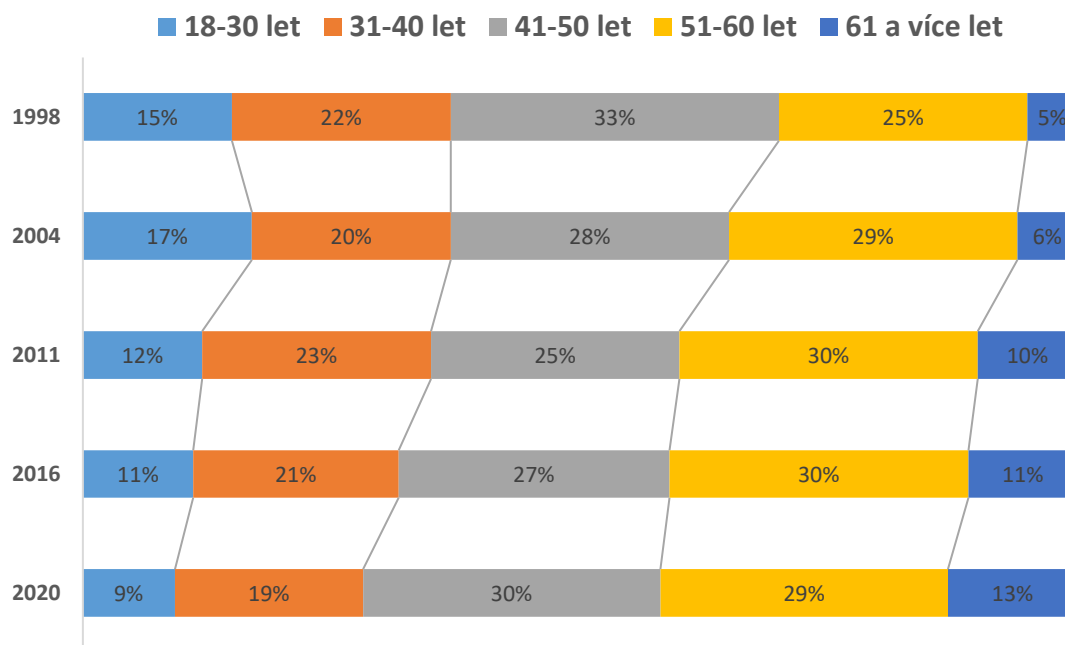
4 Věkové a genderové složení pracovníků knihoven

OTÁZKA

Odborní zaměstnanci - knihovníci v pracovním poměru – podle věku s rozdělením na muže a ženy

Uveďte skutečný stav fyzických osob ke dni vyplňování dotazníku, kteří mají pracovní poměr na dobu určitou i neurčitou.

4.1 Věkové složení pracovníků

Graf 3 Věkové složení pracovníků knihoven

Také v oblasti věkové a genderové struktury pracovníků knihoven můžeme sledovat dlouhodobé trendy.

Z hlediska věku převládají v knihovnách pracovníci středního a staršího věku, nejvíce jich patří do věkové skupiny 41-50 let (30 %) a 51-60 let (29 %). Zvětšil se také podíl pracovníků starších 61 let na 13 % oproti 11 % v minulém průzkumu. Naopak podíl nejmladších pracovníků do 30 let se oproti minulému průzkumu zmenšil na 9 % pracovníků (z 11 % v r. 2016) stejně jako podíl pracovníků ve věku 31-40 let na 19 % (21 % v r. 2016).

Trend stárnutí pracovníků knihoven pokračuje. Pracovníci nad 51 let tvoří 42 %, v roce 1998 to bylo 30 %. Naopak pracovníci ve věku 18-40 tvoří nyní 28 %, v roce 1998 byl jejich podíl 37 %. Větší podíl starších pracovníků sledujeme především ve **veřejných knihovnách**. Tam je podíl pracovníků ve věku nad 51 let ještě o něco vyšší (43 %) a ve skupině do 40 let naopak nižší (27 %). Vůbec nejstarší jsou pracovníci v obecních knihovnách a městských knihovnách do 5 tis. obyvatel, kde podíl pracovníků do 40 let tvoří jen 14 %. S rostoucí velikostí knihovny se zvyšuje podíl pracovníků v mladších kategoriích. Ve **specializovaných knihovnách** je situace jiná, pracovníci nad 51 let tvoří celkově 37 %, ale zároveň pracovníci v nejstarší věkové skupině nad 61 let tvoří 14 %, což je více než ve veřejných knihovnách. Pracovníci do 40 let tvoří ve specializovaných knihovnách 34 %. Největší podíl mladých pracovníků do 40 let najdeme ve vysokoškolských knihovnách (40 %) a knihovnách AV ČR a dalších výzkumných ústavů (34 %). Naopak nejstarší pracovníky najdeme v lékařských knihovnách, kde činí podíl pracovníků nad 51 let dokonce 62 %.

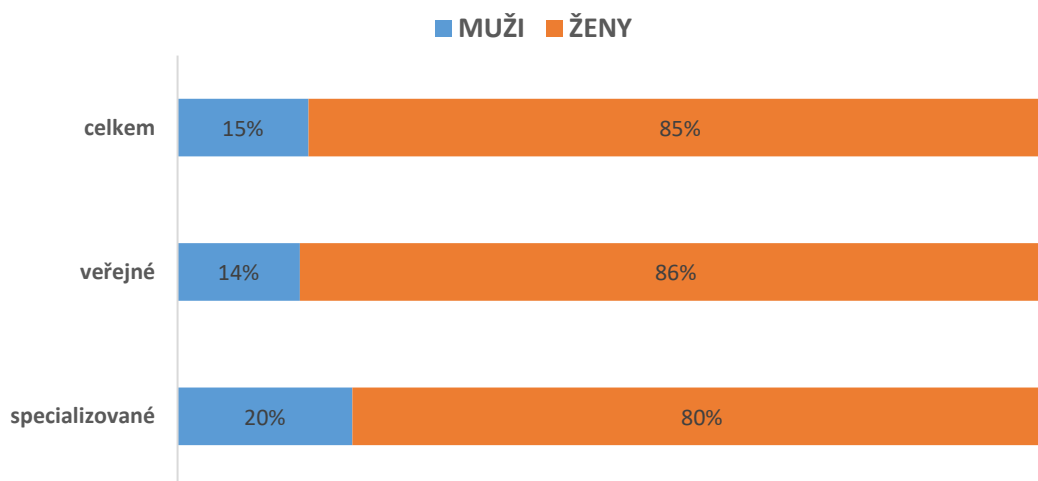
Tabulka 4 - Věková struktura v jednotlivých typech knihoven

Typ knihovny	18-30 let		31-40 let		41-50 let		51-60 let		60+		celk.
Obecní knihovny	4	4%	11	10%	38	34%	39	35%	20	18%	112
MK do 5000	8	4%	23	10%	72	33%	95	43%	24	11%	222
MK 5-20000	38	6%	99	16%	207	33%	199	32%	81	13%	624
MK 20-100000	73	8%	154	18%	274	31%	279	32%	95	11%	875
MK nad 100000	56	17%	60	18%	106	31%	93	28%	22	7%	337
Krajské	166	10%	343	20%	477	28%	475	28%	249	15%	1710
Veřejné knihovny	345	9%	690	18%	1174	30%	1180	30%	491	13%	3879
Ústř. spec. knihovny	30	12%	51	20%	63	25%	71	29%	34	14%	249
Vysokoškolské	51	11%	132	29%	132	29%	92	20%	48	11%	455
Výzkumné, AV ČR	17	12%	31	22%	42	29%	29	20%	25	17%	143
Lékařské	4	10%	2	5%	10	24%	12	29%	14	33%	42
Muzejní	4	5%	17	20%	31	38%	17	21%	13	16%	82
Ostat. spec. knihovny	3	6%	5	10%	14	27%	17	32%	13	25%	52
Specializované knihovny	109	11%	238	23%	292	29%	238	23%	147	14%	1023
Celkem	454	9%	928	19%	1466	30%	1418	29%	637	13%	4902

Trendy ve věkové struktuře odborných pracovníků knihovny

V průběhu více než 20 let sledujeme pokles především v nejmladší věkové skupině knihovníků mezi 18 až 30 lety. V roce 2004 bylo mladých knihovníků dokonce 17 %, v roce 2020 již jen 9 %. Pozvolně také klesá podíl věkové skupiny pracovníků ve věku 31-40 let. Na opačném spektru narůstá podíl ve věkové kategorii nad 61 let na současných 13 % pracovníků, v roce 1998 tvořila tato skupina pouze 5 % pracovníků. Nejčastěji pracují v knihovnách lidé ve věku 41-60 let, podíl této skupiny se kolísá okolo 60 %, v roce 2011 např. tvořili tito pracovníci 55 % ze všech pracovníků, v roce 2020 je to 59 %. Stárnutí populace je celospolečenský problém a týká se nejrůznějších profesí. V našem oboru však byl podíl pracovníků staršího věku vždy vyšší než v jiných oborech a současný trend tuto skutečnost ještě zvyrazňuje. Na druhou stranu knihovny jako zaměstnavatelé se v mnohém této situaci přizpůsobily a budou na zaměstnance vyššího věku připraveny. Bohužel ani navyšování mezd v resortu kultury (včetně knihovnictví) v letech 2016 a 2017 nepřivedl do knihoven více mladých knihovníků.

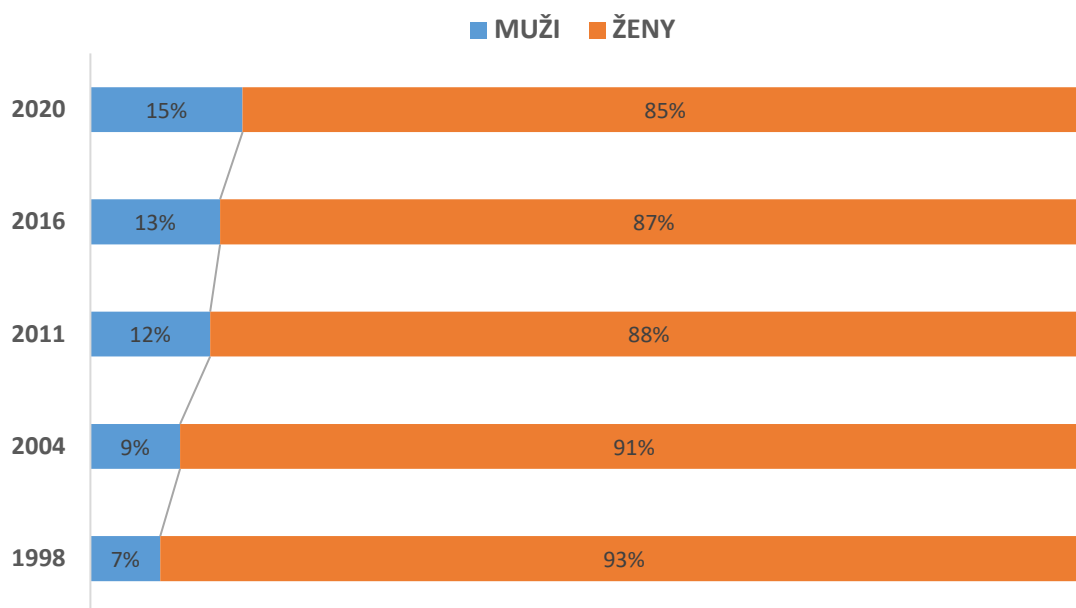
4.2 Genderové složení knihovníků

Graf 4 Genderové složení odborných zaměstnanců na knihovnických pozicích

Složení odborných zaměstnanců na knihovnických pozicích z genderového hlediska se od minulého průzkumu příliš nezměnilo, lehce posílil počet mužů – o 2 %. Celkově v šetřených knihovnách pracuje 85 % knihovnic a 15 % knihovníků (oproti 13 % mužů a 87 % žen v roce 2016). Existuje rozdíl mezi genderovou strukturou veřejných a specializovaných knihoven. Ve specializovaných knihovnách činí zastoupení mužů jednu pětinu (20 %), což je o 6 % více než ve veřejných knihovnách, kde celkem pracuje 14 % mužů. Ze sledovaných skupin knihoven pak pracuje nejvíce mužů v ústředních specializovaných knihovnách (33 %) a krajských knihovnách (23 %).

Od roku 1998 do roku 2020, tedy za 22 let, sledujeme nárůst v počtu mužů – zaměstnanců knihovny o 8 %, tedy navýšení ze 7 % v r. 1998 na 15 % v roce 2016.

Graf 5 Trend genderové složení knihovníků

Podrobné zastoupení mužů a žen v jednotlivých typech knihoven je zobrazeno v Tabulce 5.

Tabulka 5 Genderové složení knihovníků

Typ knihovny	Muži	Muži	Ženy	Ženy
Obecní knihovny	0	0 %	112	100 %
MK do 5000	8	3 %	214	97 %
MK 5-20000	35	6 %	589	94 %
MK 20-100000	88	10 %	787	90 %
MK nad 100000	29	9 %	308	91 %
Krajské	387	23 %	1323	77 %
Veřejné knihovny	547	14 %	3333	86 %
Ústř. specializované knihovny	82	33 %	167	67 %
Vysokoškolské	76	17 %	379	83 %
Výzkumné, AV ČR	23	16 %	120	84 %
Lékařské	3	7 %	39	93 %
Muzejní	7	9 %	74	91 %
Ostat. specializované knihovny	10	20 %	42	80 %
Specializované knihovny	202	20 %	821	80 %
Celkem	748	15 %	4154	85 %

Podobnou situaci z hlediska genderu zaznamenáváme v případě vedoucích pracovníků knihoven, kteří byli v tomto průzkumu podrobněji zkoumáni. Vedoucí a ředitelé knihoven jsou ve většině případů také ženy – celkem 86 %, ředitelů mužů bylo 14 %. Lehce odlišnější situaci můžeme vidět u specializovaných

knihoven, ve kterých je na vedoucích pozicích 18 % mužů; v případě veřejných knihoven představují vedoucí muži 13 %.

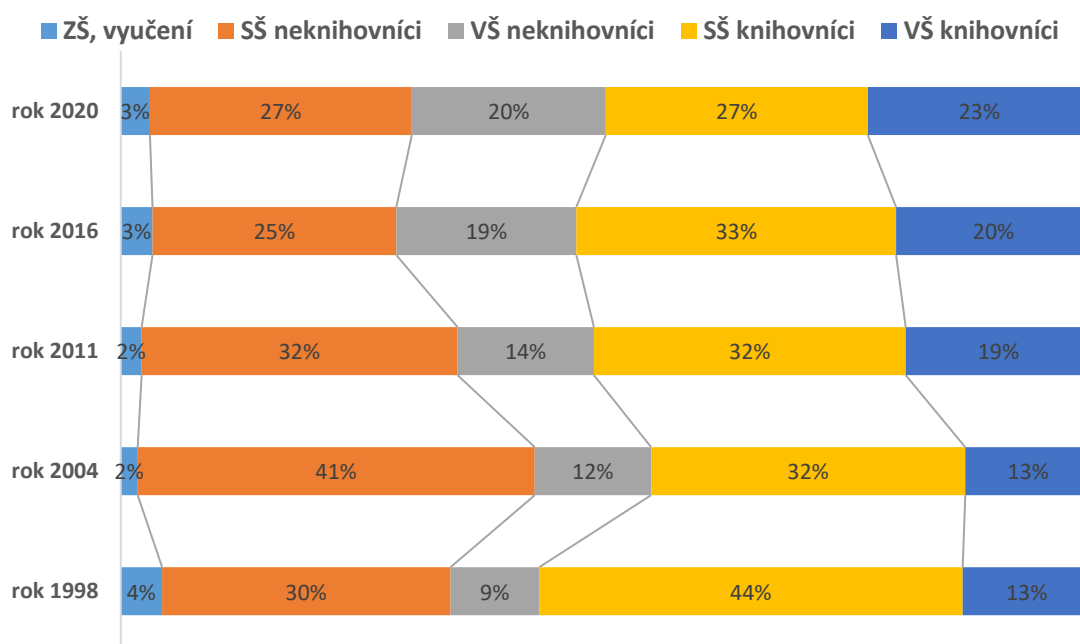
Je určitě namístě říci, že knihovny u nás budou zřejmě ještě dlouho, možná vždy, doménou žen, což potvrzuje fakt, že v roce 2020 největší skupinu odborných zaměstnanců na knihovnických pozicích tvořily ženy ve věku 41-50 let (30 %) a ve věku 51-60 let (29 %).

5 Vzdělání odborných pracovníků na pozici knihovník

Odborní zaměstnanci - knihovníci v pracovním poměru - podle vzdělání

Uveďte skutečný stav fyzických osob ke dni vyplňování dotazníku, kteří mají pracovní poměr na dobu určitou i neurčitou.

Odborné knihovnické vzdělání mají všichni zaměstnanci, kteří získali odbornou přípravu z knihovnictví nebo oblasti informačních věd absolvováním vysokoškolského, vyššího odborného, středoškolského studia nebo absolvovali akreditovaný knihovnický rekvalifikační kurz nebo od roku 2016 složili příslušnou zkoušku v rámci Národní soustavy kvalifikací

Graf 6 Skladba knihovníků dle dosaženého vzdělání

Vzdělání knihovníků patří k dalším ze stěžejních témat analýzy, proto i zde můžeme sledovat dlouhodobé trendy od roku 1998.

Oproti minulému průzkumu sledujeme pokles podílu skupiny pracovníků knihoven se **středoškolským knihovnickým vzděláním** z 33 % v roce 2016 na 27 %. Podíl knihovníků se středoškolským knihovnickým a středoškolským neknihovnickým vzděláním je nyní vyrovnaný (27 %). Celkově tedy v knihovnách pracuje 54 % knihovníků se středoškolským vzděláním včetně pracovníků s vyšším odborným vzděláním. V minulém průzkumu tvořili středoškoláci 58 %. Naopak podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků knihoven se opět zvýšil, především v případě pracovníků s vysokoškolským

knihovnickým vzděláním z 20 % na 23 %, ale také v případě vysokoškoláků s neknihovnickými obory a to z 19 % na 20 %. Celkově tedy skupina vysokoškoláků tvoří 43 %.

Od roku 1998 zde vidíme **velmi výrazný trend** zvyšování podílu odborných pracovníků na knihovnických pozicích s vysokoškolským vzděláním. Od roku 1998 sledujeme nárůst pracovníků v této skupině o 21 %. Logicky je tento nárůst kompenzován poklesem skupiny středoškoláku, od roku 1998 se podíl středoškoláků snížil o 20 %.

Stejně jako v minulém průzkumu je ve většině **veřejných knihoven** převládajícím typem vzdělání středoškolské knihovnické vzdělání s výjimkou obecních knihoven, ve kterých převládají pracovníci se středoškolským neknihovnickým vzděláním. Dalším nejčastějším typem vzdělání pracovníků ve veřejných knihovnách je středoškolské neknihovnické vzdělání, u velkých městských a krajských knihoven pak vysokoškolské magisterské knihovnické i neknihovnické vzdělání.

V případě **specializovaných knihoven** je také převažujícím typem vzdělání středoškolské knihovnické, ovšem již ne tak jednoznačně. Poměry mezi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělanými pracovníky jsou vyrovnanější a v několika typech specializovaných knihoven mají knihovníci převážně jiné než středoškolské knihovnické vzdělání. Např. v knihovnách ústavů AVČR má většina odborných pracovníků na knihovnických pozicích vysokoškolské vzdělání. V knihovnách muzeí a galerií má čtvrtina odborných knihovníků magisterské neknihovnické vzdělání. Celkový přehled dosaženého vzdělání odborných pracovníků na knihovnických pozicích za všechny typy knihoven jsou k nalezení v tabulkách č. 6 a 7.

Tabulka 6 - Veřejné knihovny, vzdělanostní struktura pracovníků na knihovnických pozicích v roce 2020

	Obecní knihovny		MK do 5 tis. obyv.		MK 5-20 tis. obyv.		MK 20-100 tis. obyv.		MK nad 100 tis. obyv.		Krajské knihovny	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ZŠ	3	3%	1	0%	9	1%	5	1%	0	0%	7	0%
Vyučení, SŠ bez maturity	4	3%	7	3%	30	5%	22	2%	0	0%	57	3%
SŠ všeobecné	23	19%	37	15%	73	12%	97	11%	27	8%	145	9%
SŠ knihovnické	27	23%	96	40%	192	31%	282	32%	119	36%	319	19%
SŠ jiné odborné	38	32%	41	17%	134	22%	163	18%	51	16%	247	15%
VOŠ knihovnické	1	1%	9	4%	7	1%	15	2%	5	2%	24	1%
VOŠ neknihovnické	4	3%	5	2%	14	2%	11	1%	1	0%	29	2%
Bc. Knihovnické	2	2%	4	2%	30	5%	66	7%	32	10%	81	5%
Bc. Neknihovnické	5	4%	13	5%	24	4%	54	6%	4	1%	116	7%
VŠ knihovnické	2	2%	8	3%	45	7%	79	9%	56	17%	324	20%
VŠ neknihovnické	10	8%	20	8%	62	10%	89	10%	31	9%	243	15%
VŠ knihovnické (Ph.D.)	0	0%	1	0%	0	0%	1	0%	0	0%	51	3%
VŠ (Ph.D.) neknihovnické	0	0%	0	0%	3	0%	0	0%	1	0%	10	1%
Celkem	119	100 %	242	100 %	623	100%	884	100%	327	100%	1653	100%

Tabulka 7 - Specializované knihovny, vzdělanostní struktura pracovníků na knihovnických pozicích v roce 2020

	Ústřední spec. knihovny		VŠ knihovny		Knihovny ústavů AVČR		Lékařské knihovny		Muzejní knihovny		Ostatní spec. knihovny	
	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.
ZŠ	0	0%	1	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Vyučení, bez maturity	0	0%	3	1%	3	2%	1	2%	0	0%	0	0%
SŠ všeobecné	20	8%	14	3%	7	5%	6	14%	5	6%	3	6%
SŠ knihovnické	28	12%	96	21%	14	10%	11	26%	15	19%	9	17%
SŠ jiné odborné	27	11%	42	9%	15	10%	4	10%	6	8%	4	8%
VOŠ knihovnické	1	0%	14	3%	4	3%	4	10%	6	7%	1	2%
VOŠ neknihovnické	3	1%	6	1%	2	1%	0	0%	2	3%	1	2%
Bc. Knihovnické	16	7%	37	8%	7	5%	1	2%	9	11%	2	4%
Bc. Neknihovnické	10	4%	36	8%	9	6%	0	0%	3	4%	1	2%
VŠ knihovnické	65	27%	113	25%	46	32%	9	21%	10	13%	18	34%
VŠ neknihovnické	53	22%	83	18%	31	22%	6	14%	20	25%	10	20%
VŠ knihovnické (Ph.D.)	9	4%	1	0%	3	2%	0	0%	1	1%	1	2%
VŠ neknihovnické (Ph.D.)	8	3%	9	2%	3	2%	0	0%	3	4%	2	4%
Celkem	240	100%	455	100%	143	100%	42	100%	80	100%	52	100%

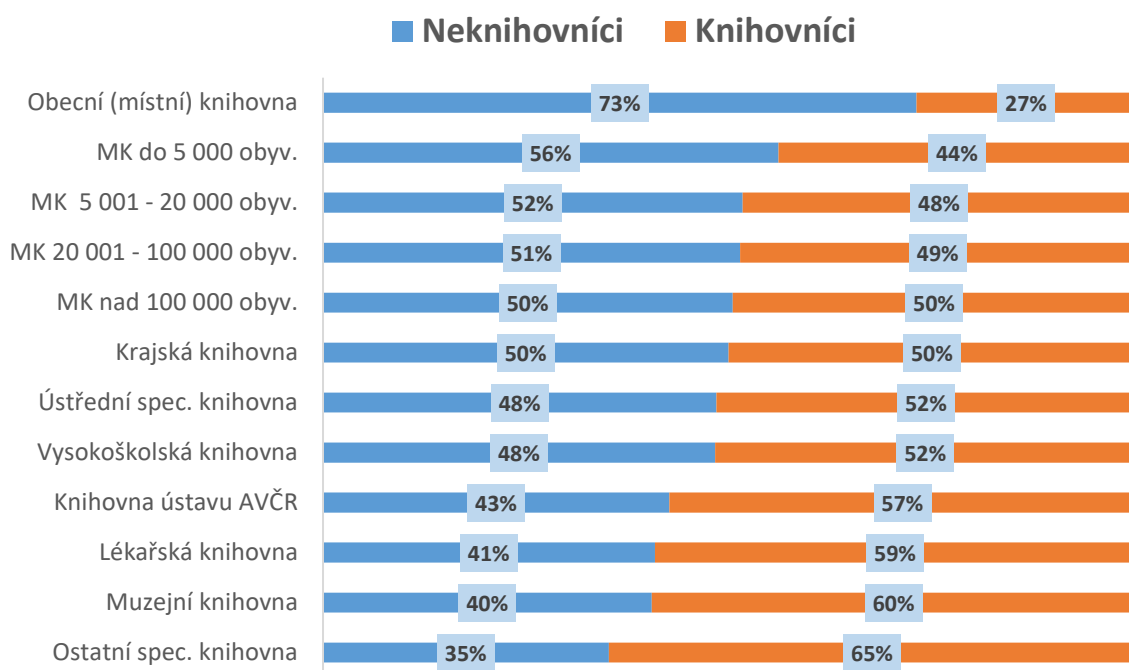
Celkově lze říct, že existují rozdíly ve vzdělanostní struktuře pracovníků na knihovnických pozicích ve veřejných a specializovaných knihovnách. Ve specializovaných knihovnách pracuje na knihovnických pozicích přes polovinu vysokoškolsky vzdělaných odborných zaměstnanců (58 %), ve veřejných knihovnách je to jen 36 % pracovníků. Rozdíly také najdeme na úrovni středoškolského vzdělání.

Oproti roku 2016 se celkově počet knihovníků vysokoškoláků zvýšil o 4 %, a to z 39 % na 43 % v roce 2020. Ve veřejných knihovnách v roce 2020 pracovalo na knihovnických pozicích 38 % vysokoškoláků, v roce 2016 to bylo 35 %. Ve specializovaných knihovnách se poměr také zvýšil ze 52 % vysokoškoláků na 63 % v r. 2020.

Tabulka 8 - % pracovníků na knihovnických pozicích podle vzdělání ve veřejných a specializovaných knihovnách

	ZŠ, vyučení	SŠ knihovnické	SŠ neknihovnické	VŠ knihovnické	VŠ neknihovnické
Veřejné knihovny	4 % (145)	28 % (1095)	30 % (1140)	20 % (782)	18 % (685)
Specializované knihovny	1 % (8)	20 % (203)	16 % (166)	34 % (348)	28 % (287)
Celkem knihovny	3 % (153)	27 % (1298)	27 % (1306)	23 % (1130)	20 % (972)

Celkově můžeme konstatovat, že v knihovnách, které se zúčastnily průzkumu, pracuje na knihovnických pozicích 50 % odborně vzdělaných knihovníků a 50 % odborných pracovníků se vzděláním v jiném oboru. Od minulého průzkumu v roce 2016, kdy byl poměr 53 % ku 47 % ve prospěch knihovníků, se tedy podíl odborných pracovníků s knihovnickým vzděláním snížil o 3 %. Zjednodušeně by se dalo říct, že poměr knihovníků se zvyšuje s velikostí a odborností knihovny, viz graf 7.

Graf 7

Vzdělání vedoucích a ředitelů knihoven bylo také předmětem šetření. Nadpoloviční většina ředitelů a vedoucích (65 %) je vysokoškolsky vzdělaných a dále 34 % má středoškolské nebo vyšší odborné vzdělání (většinou v menších veřejných knihovnách). V případě specializovaných knihoven má většina vedoucích knihoven vysokoškolské vzdělání, celkem 89 %. Ve veřejných knihovnách naopak je 58 % vedoucích nebo ředitelů/ředitelek.

Většina vedoucích nebo ředitelů/ředitelek má vysokoškolské neknihovnické vzdělání (31 %) a vysokoškolské knihovnické vzdělání (29 %). Středoškolsky vzdělané vedoucí a ředitele/ředitelky

najdeme spíše v menších veřejných knihovnách (44 %), ve specializovaných knihovnách má SŠ vzdělání 12 % vedoucích a ředitelů/ředitelek.

Shrnutí

Positivním jevem je, že se zvyšuje počet vysokoškolsky vzdělaných knihovníků, v roce 2020 jich bylo již 43 %, v roce 2016 to bylo 39 % knihovníků. Co se týče středoškolského vzdělání, došlo k vyrovnání podílů pracovníků se středoškolským knihovnickým a neknihovnickým vzděláním (obě 27 %). V minulém průzkumu převládali středoškoláci s knihovnickým vzděláním (33 %). Přesto platí, že přesně polovina odborných pracovníků na knihovnických pozicích nemá knihovnické vzdělání, ale vzdělání v jiném oboru. A to i přesto, že jako oborově vzdělaní se vykazují i absolventi rekvalifikačních kurzů, tedy pracovníci s původním vzděláním v jiném oboru.

6 Rozdělení odborných pracovníků knihovníků do jednotlivých knihovnických pozic

OTÁZKA

Proveďte analýzu rozdělení zaměstnanců do jednotlivých odborných knihovnických pozic ve vaší knihovně.

Uveďte počet úvazků fyzických osob, které působí na jednotlivých pozicích podle dosaženého vzdělání zaměstnanců. Vycházejte z reálného počtu fyzickým zaměstnanců včetně neobsazených míst. V případě, že zaměstnanec zastává více pozic, rozdělte pozici (úvazek) kvalifikovaným odhadem.

Stejně jako v minulém průzkumu, cílem této otázky bylo zjistit, jaké jsou objemy úvazků na jednotlivých odborných knihovnických pozicích ve veřejných a specializovaných knihovnách. Zároveň měly knihovny uvést, u kolika pracovníků (úvazků) je nutná rekvalifikace. Počty úvazků měly knihovny rozdělit podle dosaženého stupně vzdělání – SŠ, VOŠ, VŠ. Otázku vyplňovaly pouze knihovny s více než 5 zaměstnanci. Výsledky mohou být podstatné a přínosné pro přípravu rekvalifikačních, inovačních i specializačních kurzů v souladu s aktualizací Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků.

Pozice, u kterých byl zjišťován objem úvazků, byly následující:

- akvizitér
- katalogizátor
- knihovník ve správě fondu
- referenční knihovník
- knihovník v přímých službách
- knihovník v oddělení pro děti
- metodik
- správce digitálních knihoven
- systémový knihovník
- ostatní odborní knihovníci (nejčastěji uváděni ředitelé a vedoucí knihoven, lektori).

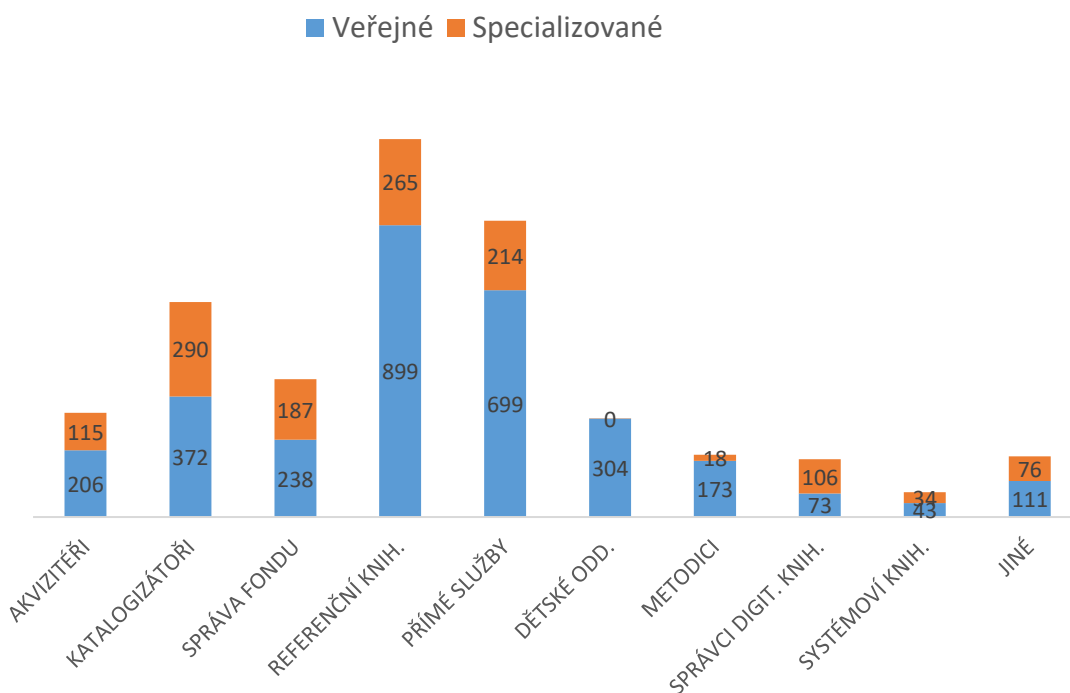
Následně byly tyto pozice soustředěny do obecnějších skupin podle převládajícího typu práce a to následovně:

služby (referenční knihovník, přímé služby, dětský knihovník)

knihovní fond (akvizitér, katalogizátor, správa fondu)

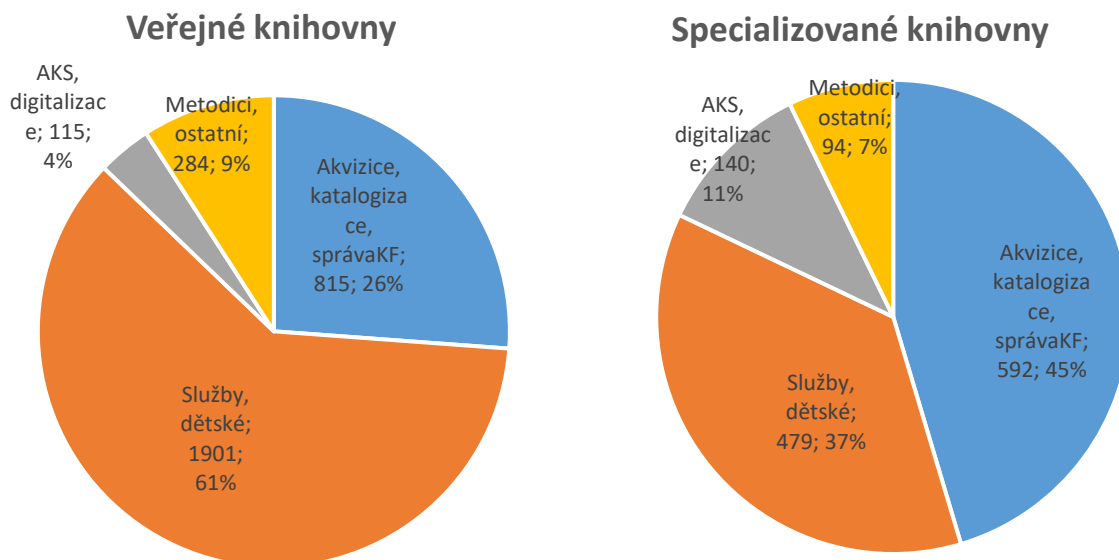
metodika a ostatní (metodici, ostatní)

digitalizace, AKS (správce digitálních knihoven, systémový knihovník)

Graf 8 Rozdělení úvazků u odborných knihovnických pozic

Celkově převažují knihovníci pracující ve službách (referenční knihovníci, knihovníci v přímých službách a dětský knihovníci), na těchto pozicích pracuje více než polovina všech vykázaných úvazků (54 %). Zhruba třetinu pozic zaujímají knihovníci zabývající se knihovním fondem (katalogizátoři, akvizitéri, správa fondu). Rozložení se liší ve veřejných a specializovaných knihovnách. Ve veřejných knihovnách pracuje ve službách 61 % knihovníků. Ve specializovaných knihovnách převažují knihovníci na pozicích zabývajících se knihovním fondem, kterých je 45 %, nad pracovníky ve službách, kterých ve specializovaných knihovnách pracuje 37 %. Na ostatních pozicích (správci digitálních knihoven, metodici, systémoví knihovníci a jiné pozice) pracuje ve veřejných knihovnách 13 %, ve specializovaných 18 % knihovníků.

Graf 9 a 10 Vzájemné proporce knihovnických pozic

Tabulka 9 - Celkové rozložení úvazků na pozicích ve veřejných a specializovaných knihovnách

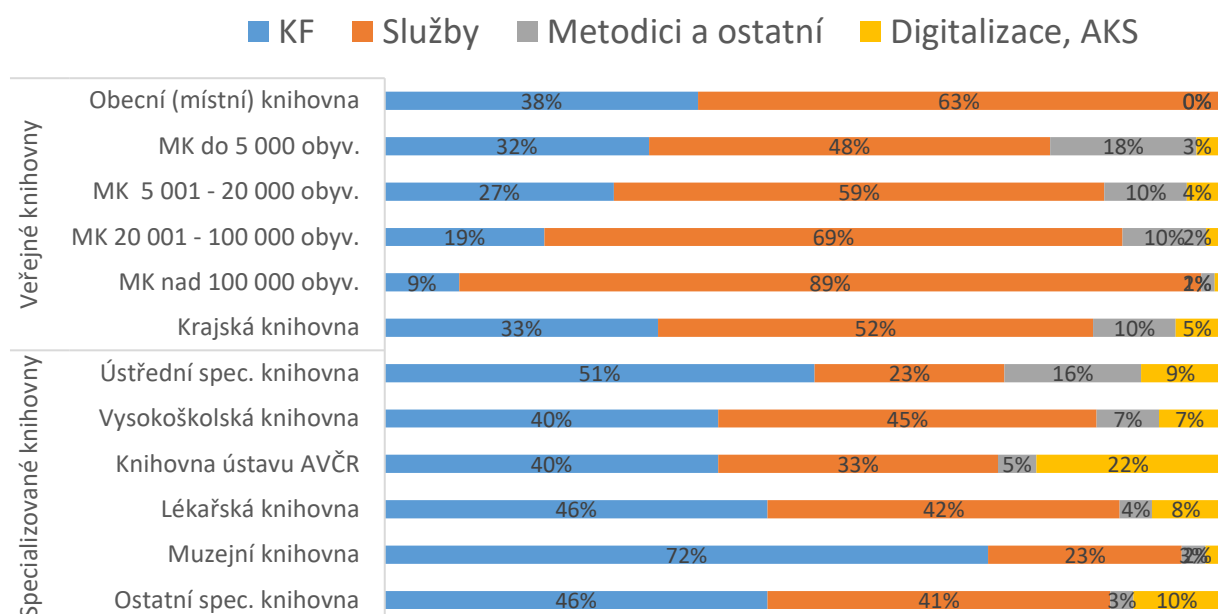
	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Celkem	
	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%
AKVIZITÉŘI	206	7%	115	9%	321	7%
KATALOGIZÁTOŘI, BIBLIOGRAFOVÉ	372	12%	290	22%	662	15%
KNİHOVNÍCI VE SPRÁVĚ FONDU	238	8%	187	14%	425	10%
REFERENČNÍ KNIHOVNÍCI	899	29%	265	20%	1164	26%
KNİHOVNÍCI V PŘÍMÝCH SLUŽBÁCH	699	22%	214	16%	912	21%
KNİHOVNÍCI V ODDĚLENÍ PRO DĚTI	304	10%	0	0%	304	7%
METODICI	173	6%	18	1%	191	4%
SPRÁVCI DIGITÁLNÍCH KNIHOVEN	73	2%	106	8%	179	4%
SYSTÉMOVÍ KNIHOVNÍCI	43	1%	34	3%	77	2%
JINÉ	111	4%	76	6%	187	4%
Celkem	3116	100%	1305	100%	4421	100%

Rozdíly v počtech pracovníků na jednotlivých pozicích se samozřejmě také liší podle jednotlivých typů knihoven, podle toho, jaké je jejich zaměření a které oblasti potřebují nejvíce personálně pokrýt.

Nejvíce knihovníků ve službách pracuje ve velkých městských knihovnách nad 100 tis. obyvatel (89 %), především pak v přímých službách. V krajských knihovnách, které mají archivní a konzervační funkce, se 33 % knihovníků zabývá knihovním fondem, což je nejvíce z veřejných knihoven. V

krajských knihovnách také samozřejmě pracuje nejvíce metodiků (46 % ze všech veřejných knihoven), jelikož krajské knihovny jsou centrem metodické práce v kraji.

Specializované knihovny mají logicky svým specifickým zaměřením menší počty uživatelů, proto ve službách nepracuje tolik zaměstnanců jako ve veřejných knihovnách. Výjimkou jsou vysokoškolské knihovny a lékařské knihovny, kde jsou pozice ve službách poměrně výrazněji zastoupeny a pracuje zde 45 % resp. 42 %. Naopak péče o fond, jeho akvizice a zpracování je náročnější než ve veřejných knihovnách a vyžaduje větší personální pokrytí. Nejvíce se práci s knihovnickými fondy zabývají knihovníci v muzejních knihovnách (72 %) a ústředních specializovaných knihovnách (51 %). V některých typech knihoven (muzejní knihovny, knihovny ústavů AVČR) se ještě přidává digitalizace knihovnických fondů.

Graf 11 Rozložení úvazků na sloučených pozicích

6.1 Potřeba rekvalifikace

OTÁZKA

Proveďte analýzu rozdělení zaměstnanců do jednotlivých odborných knihovnických pozic ve vaší knihovně.

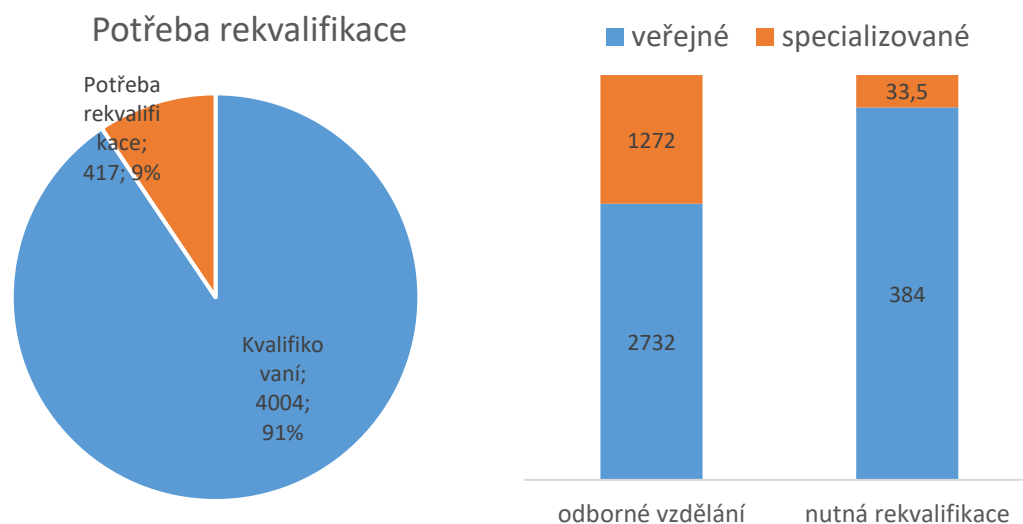
Uveďte počet zaměstnanců (celé úvazky), kteří by se měli rekvalifikovat, tj. nemají odbornou kvalifikaci v oboru a nemají praxi na této pozici deset a více let.

Jestliže je nižší knihovnická pozice obsazena pracovníkem s neknihovnickým vzděláním, byť vyššího stupně (např. středoškolské knihovnické místo obsazené vysokoškolákem jiného oboru), uveďte ho na adekvátní (tedy např. středoškolské) pozici, s potřebou adekvátního, tedy nižšího (např. středoškolského) vzdělání, resp. rekvalifikace.

V knihovnách pracuje vysoké procento pracovníků s jiným než knihovnickým vzděláním (50 %). To příliš nekorresponduje s výsledky zjištěnými touto otázkou. Bylo zjištěno, že z celkových 4 421 úvazků

na odborných pozicích je nutná rekvalifikace v případě 417 úvazků, což představuje jen 9 %. V minulém průzkumu z roku 2016 činila potřeba rekvalifikace u 14 % pracovníků na odborných pozicích.

Výsledky potvrzují, že větší potřeba rekvalifikace pracovníků na odborných pozicích se objevuje ve veřejných knihovnách – celkově byla zjištěna potřeba rekvalifikace u 12 % úvazků, ve specializovaných knihovnách je to jen 3 % úvazků ze všech úvazků na jednotlivých pozicích.

Graf 12 a 13 Potřeba rekvalifikace, počty úvazků

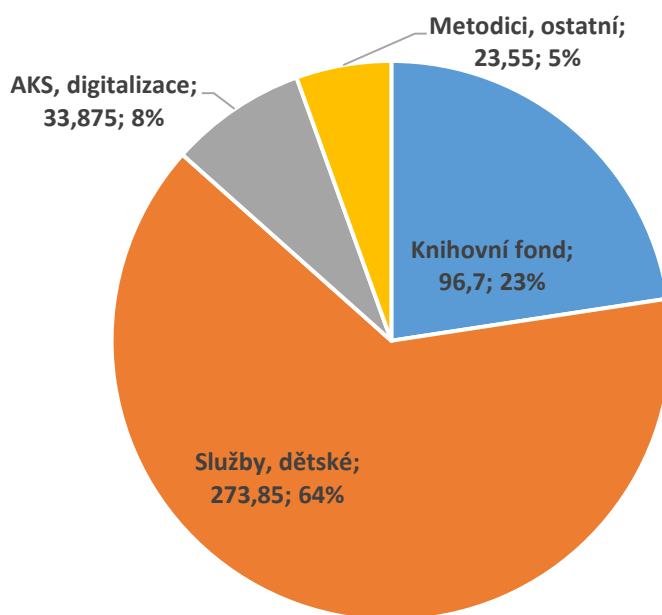
Většina úvazků, které by měly projít rekvalifikací, je ve veřejných knihovnách (92 %), zbývajících 8 % náleží specializovaným knihovnám. Pokud se podíváme podrobněji, zjistíme, že největší objemy úvazků k rekvalifikaci jsou na pozicích, na kterých pracuje největší počet úvazků. To znamená v případě veřejných knihoven největší počet u referenčních knihovníků (20 %), ale na druhé straně také třeba u správců digitálních knihoven (19 %).

Ve **specializovaných knihovnách** je nejvíce úvazků k rekvalifikaci na pozici systémový knihovník (8 %). Objem ostatních pozic, jako jsou metodici, správci digitálních knihoven, systémoví knihovníci a jiné, je v obou typech knihoven na stejné úrovni, potřeba rekvalifikace se zde objevuje v rozsahu 4 % až 1 %.

Tabulka 10 – nutnost rekvalifikace na jednotlivých pozicích

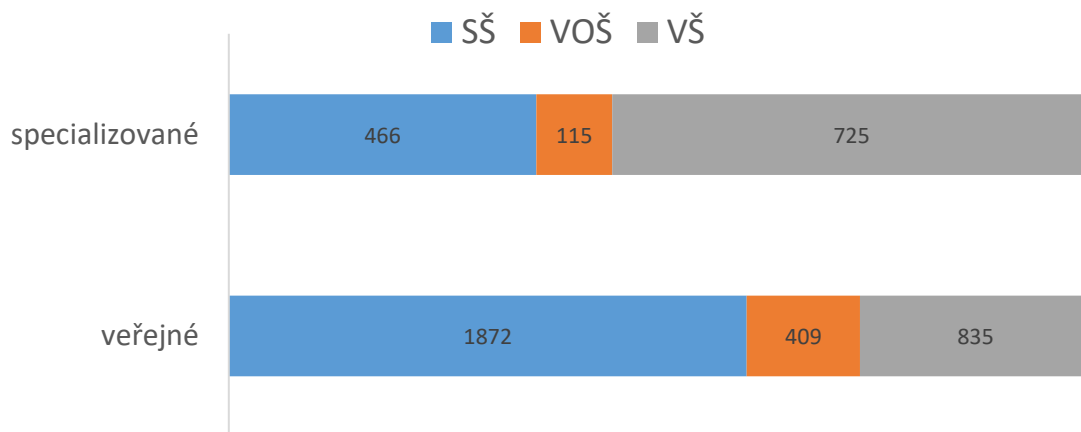
CELKEM	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Celkem	
	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%
AKVIZITÉŘI	23,95	6%	2,7		26,65	8%
KATALOGIZÁTOŘI, BIBLIOGRAFOVÉ	29,45	8%	9,35	3%	38,8	6%
KNİHOVNÍCI VE SPRÁVĚ FONDU	24,15	10%	7,1	4%	31,25	7%
REFERENČNÍ KNİHOVNÍCI	175,35	20%	2,5	1%	177,85	15%
KNİHOVNÍCI V PŘÍMÝCH SLUŽBÁCH	56,05	8%	4,1	2%	60,15	7%
KNİHOVNÍCI V ODDĚLENÍ PRO DĚTI	35,85	12%	0	0%	35,85	12%
METODICI	17	10%	0,2	1%	17,2	9%
SPRÁVCI DIGITÁLNÍCH KNİHOVEN	14,075	19%	2,6	2%	16,675	9%
SYSTÉMOVÍ KNİHOVNÍCI	3,5	8%	2,8	8%	6,3	8%
JINÉ	4,25	4%	2,1	1%	6,35	3%
Celkem	383,625	12%	33,45	3%	417,075	9%

Grafické rozložení úvazků, které bude nutné rekvalifikovat, ukazuje následující graf 12. Pozice jsou sduženy do skupin podle hlavní náplně práce.

Graf 14 Počty úvazků k plánované rekvalifikaci

Pokud jde o úroveň vzdělání, je rozložení celkového počtu úvazků na odborných knihovnických pozicích ve veřejných a specializovaných knihovnách následující (graf 14).

Graf 15 Rozložení podle stupně vzdělání

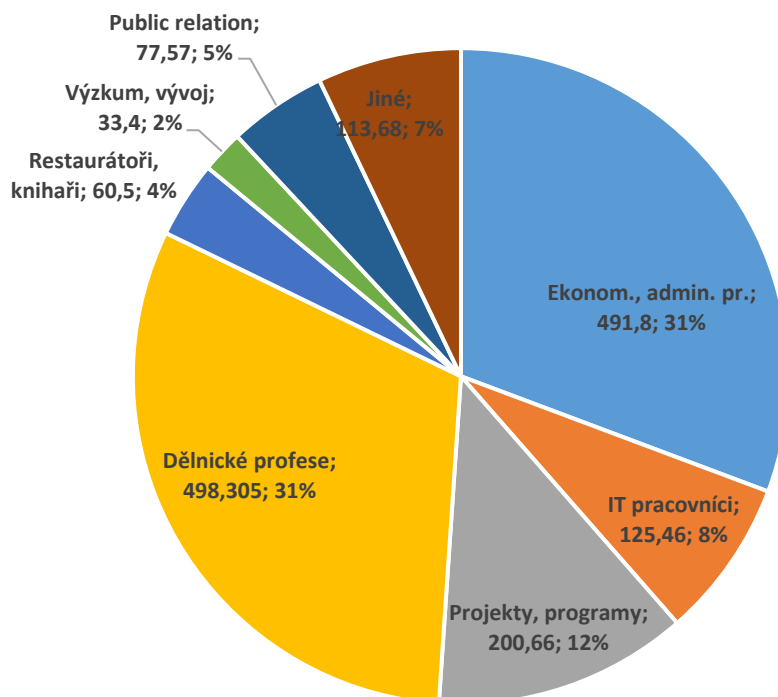
7 Neknihovnické pozice v knihovně

OTÁZKA

Jaké neknižovnické profese působí v knihovně?

Uveďte počet úvazků. Nejedná se o zaměstnance, kteří působí na knihovnických místech!

V knihovnách samozřejmě kromě knihovníků pracují i další zaměstnanci nezbytní pro správný chod knihovny. Touto otázkou jsme se snažili zjistit, které pozice to nejčastěji jsou.

Graf 16 Profesní složení ostatních pracovníků 2020

Celkově bylo na těchto pozicích vykázáno 1601 úvazků, v minulém průzkumu to bylo 1018 úvazků. Tyto neknihovnické pozice se logicky objevují ve větších knihovnách, nejčastěji v krajských a městských knihovnách v sídlech nad 20 tis. obyvatel a v ústředních specializovaných knihovnách.

Z těchto úvazků tvoří největší část pozice **ekonomické a administrativní** (31 %), nejčastěji je to účetní (183 úvazků), mzdový účetní (83 úvazků) a administrativní pracovník (35 úvazků). Druhou, stejně početnou, skupinu tvoří **dělnické profese** (31 %), nejčastěji je to pozice uklízečka (393 úvazků) a skladník (25 úvazků). Další početnou skupinu tvoří **projektoví a programoví pracovníci** (13 %), z pozic knihovny nejčastěji uvádí produkční a programové pracovníky (97 úvazků) a pracovníky vztahů k veřejnosti (44 úvazků). Naopak dříve početnou skupinu IT pracovníci (v r. 2016 tvořila 14 %), v roce 2020 tvořila jen 8 % z úvazků na neknihovnických pozicích. Správce informačních sítí (75 úvazků) poklesl až na 5. místo.

V knihovnách se tak začínají prosazovat vysoce kvalifikované pozice, které jsou zaměřené na komunikaci a propagaci aktivit knihovny směrem k veřejnosti neboli public relations nebo programoví a projektoví pracovníci (lektoři atd.).

Dalšími pracovníky, především ve specializovaných nebo krajských knihovnách jsou pracovníci výzkumu a vývoje a pracovníci pečující o knihy, jako je restaurátor či konzervátor

Tabulka 11 a 12 - Nejčastější neknihovnické pozice, počty úvazků ve veřejných a specializovaných knihovnách

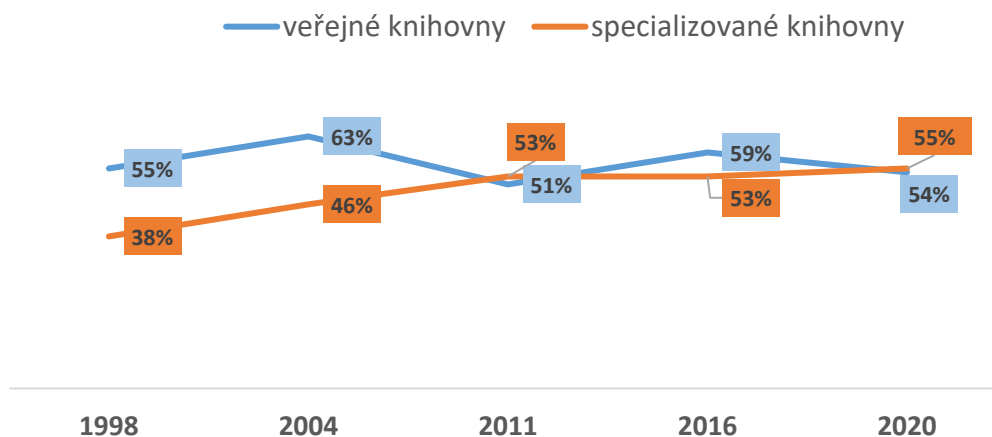
Veřejné		Specializované	
Úklízeč(ka)	393,4	Správce informačních a komunikačních technologií	19,2
Účetní	182,7	Koordinační, projektový a programový pracovník	17,3
Produkční, programový a kulturně výchovný pracovník	97,4	Administrativní pracovník	16,1
Mzdový účetní	83,2	Účetní	9,1
Správce informačních a komunikačních technologií	74,6	Pracovník vztahů k veřejnosti	5,7
Pracovník vztahů k veřejnosti	44,3	Referent majetkové správy	5,5
Koordinační, projektový a programový pracovník	43,7	Vývojový pracovník systému výpočetní techniky	5,0
Technický pracovník	40,7	Technický pracovník	4,7
Knihář	34,8	Úklízeč(ka)	4,5
Administrativní pracovník	34,7	Mzdový účetní	4,5
Výzkumný a vývojový pracovník	30,3	Personalista	4,5
Skladník	25,0	Knihář	4,0

8 Věrnost instituce – zaměstnanci v pracovním poměru delším než 10 let

OTÁZKA

Kolik odborných zaměstnanců – knihovníků je ve Vaší knihovně zaměstnáno více než 10 let?

Rozdělení muži - ženy

Graf 17 Podíl knihovníků, kteří v knihovně pracují déle než 10 let

Průzkum opět potvrdil vysokou věrnost zaměstnanců své zaměstnavatelské instituci (setrvání v instituci po dobu delší než 10 let), i když oproti minulému průzkumu pozorujeme menší poklesy.

V roce 2020 pracovalo téměř 54 % zaměstnanců veřejných knihoven v instituci déle než 10 let (v minulém průzkumu to bylo 59 %), ve specializovaných knihovnách to bylo 55 % zaměstnanců (v minulém průzkumu 53 %). Od roku 1998 je procento zaměstnanců pracujících ve veřejných knihovnách déle než 10 let vždy nadpoloviční, nejnižší hodnotu sledujeme v roce 2011 (53 %) a nejvyšší v roce 2004 (63 %). U specializovaných knihoven má křivka stoupající tendenci, v roce 1998 zde pracovalo pouze 38 % zaměstnanců více než 10 let, v roce 2011 věrnost instituci stoupla na 53 %, v roce 2020 pak představuje podíl těchto pracovníků 54 %.

Věrnost instituci vykazuje nadpoloviční většina zaměstnanců téměř ve všech typech knihoven. Celkově o něco výraznější věrnost (62 %) sledujeme v ostatních specializovaných knihovnách a ve veřejných knihovnách ve městech s 20–100 tis. obyv. (61 %). Nejnižší počet takovýchto pracovníků vykazaly knihovny ústavů AVČR a krajské knihovny – 48 %.

Tabulka 13 – Věrnost instituce podle typu knihovny

Typ knihovny	Ženy nad 10 let		Muži nad 10 let		Zaměstnanci celkem	% nad 10 let
Obecní (místní) knihovna	65,75	59 %	0	0 %	111,5	59 %
MK do 5 000 obyv.	129,6	61 %	2	27 %	221,6	59 %
MK 5 001 - 20 000 obyv.	325,75	55 %	25	71 %	624	56 %
MK 20 001 - 100 000 obyv.	497	63 %	40	45 %	875	61 %
MK nad 100 000 obyv.	174	56 %	12	41 %	337	55 %
Krajská knihovna	717	54 %	112	29 %	1710	48 %
Ústřední spec. knihovna	93	56 %	31	38 %	249	50 %
Vysokoškolská knihovna	226	60 %	33	43 %	455	57 %
Knihovna ústavu AVČR	60,75	51 %	8	35 %	143	48 %
Lékařská knihovna	24	62 %	1	33 %	42	60 %
Muzejní knihovna	45,5	61 %	3	41 %	81,5	60 %
Ostatní spec. knihovna	26	62 %	6,4	62 %	52,4	62 %
Celkem	2384,35	57 %	273,4	37 %	4902	54 %
Veřejné	1909,1	57 %	191	35 %	3879	54 %
Specializované	475,25	58 %	82,4	41 %	1023	55 %

Ve veřejných knihovnách setrvávají v zaměstnaneckém poměru déle než 10 let zejména **ženy** (57 %). Nejvíce jich pracuje ve veřejných knihovnách ve městech s 20 - 100 tis. obyvatel (63 %) a lékařských a ostatních specializovaných knihovnách (62 %). Naopak nejméně v knihovnách ústavů AVČR (51 %) a krajských (54 %). Oproti minulému průzkumu sledujeme mírný pokles počtu zaměstnanců mužů pracujících v knihovnách déle než 10 let (37 % oproti 42 % v roce 2016). Větší podíl těchto mužů sledujeme ve specializovaných knihovnách (41 %), ve veřejných knihovnách je jich 35 %. Nejvíce mužů pracujících v knihovně déle než 10 let najdeme ve veřejných knihovnách s počtem obyv. 5-10 tis. (71 %) a ostatních specializovaných knihovnách (62 %).

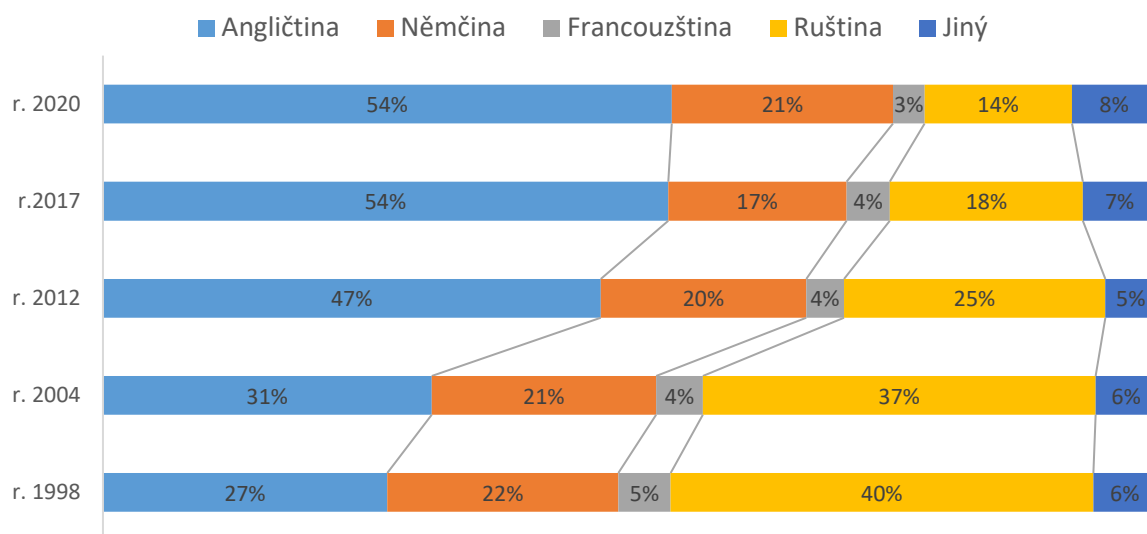
Z dlouhodobého hlediska tak lze konstatovat, že zaměstnanci knihoven patří ke stabilním zaměstnancům, kteří zůstávají své instituci věrni. Částečně lze tuto stabilitu vysvětlit genderovou a věkovou strukturou zaměstnanců knihoven – převážnou část zaměstnanců knihoven tvoří ženy ve středním a vyšším věku, které dávají přednost jistému a stabilnímu zaměstnavateli před rizikem častého střídání zaměstnání.

9 Znalost jazyků

OTÁZKA

Kolik zaměstnanců knihovny ovládá aktivně cizí jazyky?

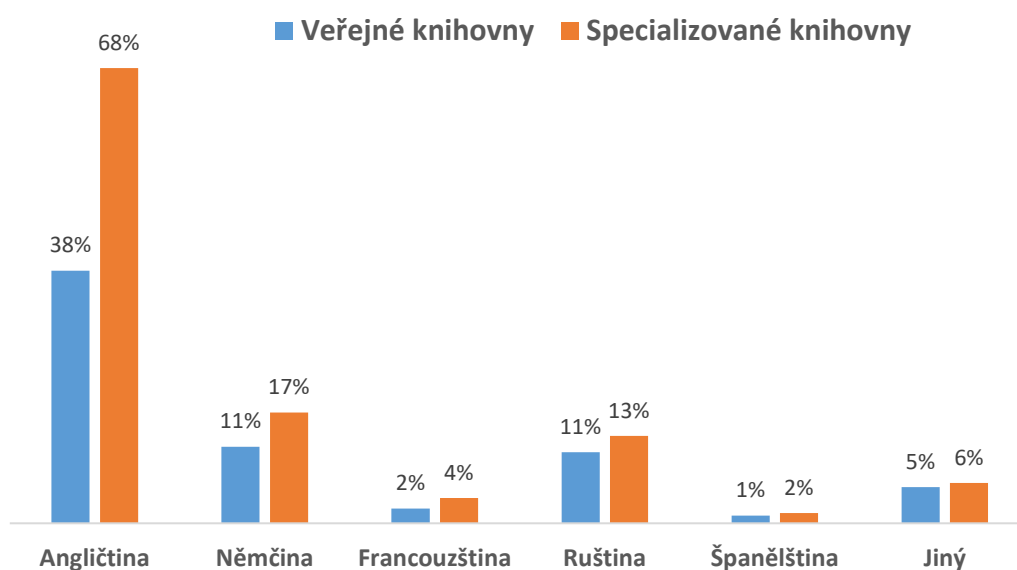
Schopnost plynule komunikovat s uživateli a informovat je o službách a činnosti knihovny

Graf 18 Vývoj jazykových znalostí zaměstnanců knihoven

V průzkumu je tradičně zjišťována také jazyková vybavenost knihovníků, a to konkrétně znalost následujících jazyků: angličtina, němčina, francouzština, ruština, případně jiný jazyk.

Z celkového počtu pracovníků knihoven, kteří ovládají cizí jazyk, případně více jazyků (celkem 3308 pracovníků) jich 54 % ovládá anglický jazyk, stejně jako v minulém průzkumu. Znalost angličtiny má setrvale stoupající tendenci. Zvýšil se také podíl pracovníků se znalostí německého jazyka (ze 17 % na 21 %). Pokles sledujeme v počtu pracovníků hovořících rusky (14 % oproti 18 % v roce 2016). Zde je pokles logický; pracovníci, kteří měli ruštinu povinnou ve školách, postupně odcházejí do důchodu, jedná se o setrvalý pokles – v roce 1998 uvedlo znalost ruštiny 40 % pracovníků knihoven. Počet pracovníků hovořících francouzsky zůstává podobný (3 %) a 8 % pracovníků je schopno domluvit se některým jiným jazykem.

Graf 19 Znalost jazyků ve veřejných a specializovaných knihovnách

Stejně jako v minulém průzkumu stále platí, že lépe jazykově vybaveni jsou knihovníci ve specializovaných knihovnách, ve kterých může být šance na uplatnění znalosti jazyků větší.

U angličtiny je rozdíl mezi veřejnými a specializovanými knihovnami podstatný, ovládá ji téměř 70 % knihovníků specializovaných knihoven oproti 38 % knihovníků ve veřejných knihovnách. Také znalost němčiny je ve specializovaných knihovnách o něco větší, například v muzejních knihovnách ovládá němčinu 31 %, v knihovnách ústavů AVČR dokonce 34 % knihovníků. Knihovníci ve specializovaných knihovnách také častěji ovládají více jazyků. Znalosti jazyků v jednotlivých typech knihoven je vyjádřena v tabulce 14.

Tabulka 14 – Znalost jazyků v jednotlivých typech knihoven

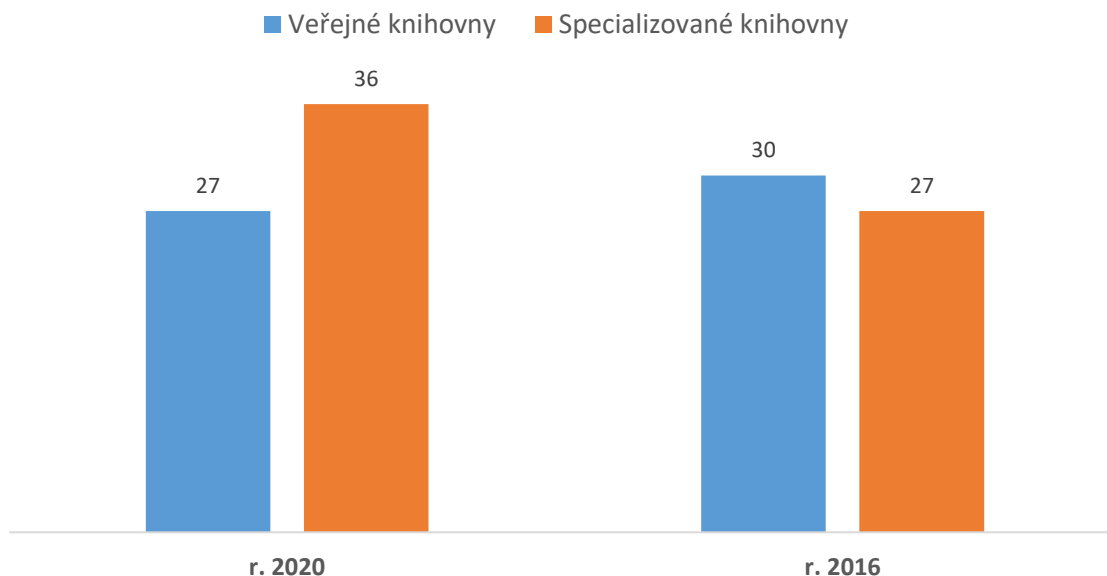
Typ knihovny	Angličtina		Němčina		Francouzština		Ruština		Španělština		Jiný	
	počet zam.	%	počet zam.	%	Počet zam.	%	počet zam.	%	počet zam.	%	počet zam.	%
Obec. knih.	15	17%	13	15%	0	0%	15	17%	0	0%	7	8%
MK do 5000	54,5	28%	27	14%	2	1%	23	12%	1	1%	15	8%
MK 5-20000	182	33%	58	11%	5	1%	68	12%	4	1%	12	2%
MK 20-100000	203	25%	56	7%	6	1%	55	7%	4	1%	45	6%
MK nad 100000	91	29%	21	7%	0	0%	10	3%	0	0%	9	3%
Krajské	719	51%	208	15%	62	4%	186	13%	29	2%	93	7%
Veřejné knihovny	1265	38%	383	11%	74,5	2%	357	11%	38	1%	181	5%
Ústř. spec. knihovny	150	69%	49	22%	7	3%	43	20%	6	3%	23	11%
Vysokoškolské	298	71%	36	9%	13	3%	29	7%	2	0%	10	2%
Výzkumné, AV ČR	108	81%	34	25%	8	6%	27	20%	3	2%	13	10%
Lékařské	22	47%	3	6%	3	6%	7	15%	0	0%	4	8%
Muzejní	31	44%	25	36%	3	4%	10	14%	1	1%	5	7%
Ostat. spec. knihovny	22	50%	7	16%	1	2%	6	14%	2	5%	1	2%
Specializované knihovny	631	68%	154	17%	35	4%	121	13%	14	2%	56	6%
Celkem	1895	44%	537	12%	110	3%	478	11%	52	1%	237	6%

10 Průměrný počet hodin vzdělávání na pozici knihovník za rok

OTÁZKA

Kolik hodin vzdělávání absolvoval v průměru odborný zaměstnanec knihovník v roce 2016?

Kurzy, včetně jazykových, semináře, školení včetně BOZP a PO, odborné porady, stáže. Pokud podrobně nesledujete, uveďte kvalifikovaný odhad.

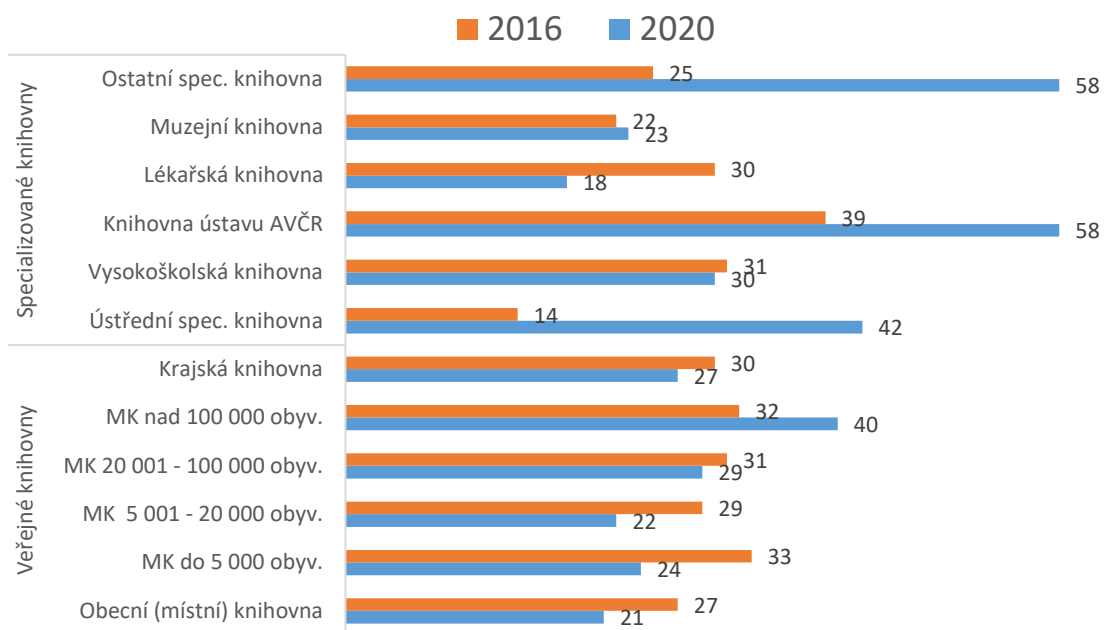
Graf 20 Průměrný počet hodin vzdělávání knihovníků za rok, srovnání

Nutnost dalšího vzdělávání knihovníků je dlouhodobě diskutovaným tématem napříč knihovnickou veřejností. Podle Standardu VKIS² by měli profesionální knihovníci, kteří byli předmětem tohoto průzkumu, absolvovat ročně 48 hodin vzdělávání. Aktualizovaná Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků by měla zlepšit nekoncepčnost nabídky vzdělávání pro knihovníky a stanovit jasná pravidla, která budou platná jak pro knihovny jako zaměstnavatele, tak pro jejich zaměstnance knihovníky.

Podle zjištěných výsledků průzkumu, co se týče **veřejných knihoven**, dosáhl v průměru **27 hodin ročně**, v případě **specializovaných** to bylo **36 hodin**. Jedná se o obrat (viz graf 20), kdy v minulém průzkumu dosáhly veřejné knihovny 30 průměrného počtu hodin dalšího vzdělávání a specializované knihovny jen 27 hodin. Počet hodin vzdělávání se tak v případě specializovaných knihoven zvýšil o 10 hodin, v případě veřejných knihoven došlo ke snížení o 3 hodiny. Je potřeba si uvědomit, že rok 2020 byl poměrně zvláštním rokem i pro knihovny. V době covidové pandemie došlo k uzavření knihoven a veškeré vzdělávací aktivity se postupně přesunuly do online prostředí. To mohlo nahrát větším knihovnám s lepším technickým vybavením a knihovníky s většími kompetencemi v této oblasti.

Největší počty hodin dalšího vzdělávání vykázaly ostatní specializované knihovny a knihovny ústavů AVČR (58) a krajské knihovny (42) a největší městské knihovny (40). Naopak nejmenší průměrné počty hodin dalšího vzdělávání sledujeme u malých veřejných knihoven – obecní knihovny (21) a další menší veřejné knihovny do 10 tis. obyv. Vůbec nejmenší průměrný počet hodin dalšího vzdělávání však vykázaly lékařské knihovny (18 hodin).

² Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/Standard_pro_dobrou_knihovnu.pdf

Graf 21 Průměrný počet hodin vzdělávání knihovníků/rok

11 Témata dalšího vzdělávání knihovníků

OTÁZKA

Která témata dalšího vzdělávání pracovníků knihoven považujete v současné době za nejdůležitější?

Z každé skupiny vyberte stanovený počet témat.

Navíc lze vložit pouze 3 témata

Nově byla do průzkumu přidána otázka, ve které se zjišťovala nejžádanější témata dalšího vzdělávání ve třech oblastech – knihovnictví, management a informační technologie.

A) KNIHOVNICTVÍ

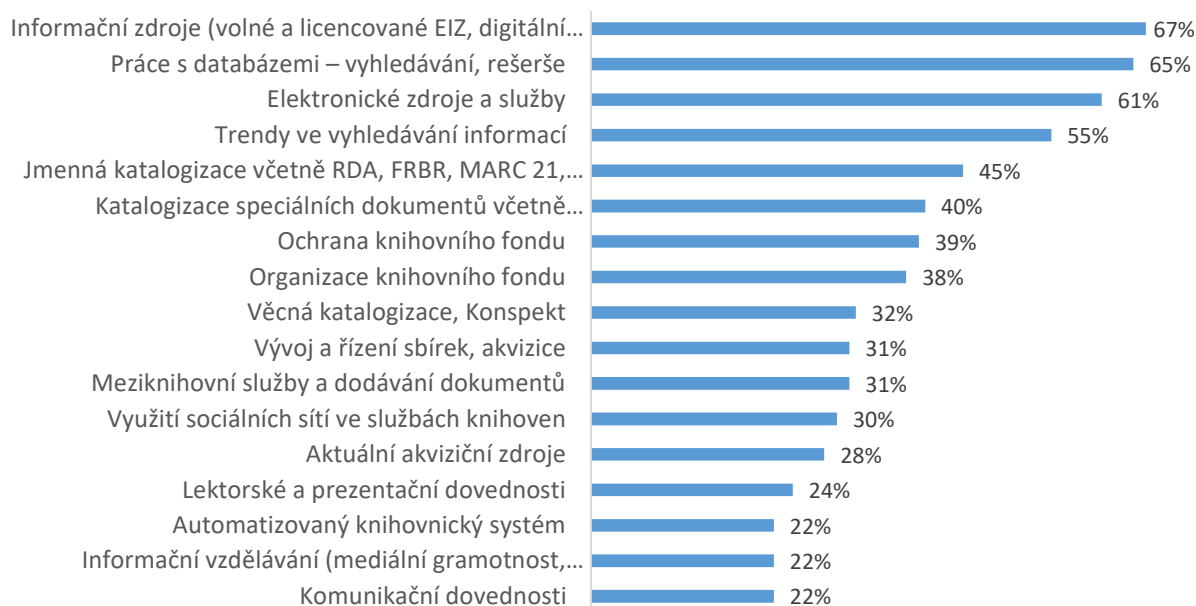
KNIHOVNICKÁ TÉMATA VEŘEJNÉ KNIHOVNY

Graf 22 Veřejné knihovny a témata dalšího vzdělávání v oblasti knihovnictví

Veřejné knihovny logicky preferují jiná témata než knihovny specializované. Veřejné knihovny mají nejčastěji zájem o vzdělávání v oblasti **čtenářské gramotnosti a čtenářství** (71 % knihoven) a **využití sociálních sítí** v knihovnách (60 %). Dalšími žádanými tématy jsou současná česká a zahraniční literatura, komunitní a vzdělávací role knihoven nebo informační vzdělávání. Část veřejných knihoven zdůrazňuje také nutnost vzdělávání v oblasti katalogizace, akvizice a organizace knihovního fondu. Naopak menší zájem zaznamenala témata jako je statistika, benchmarking, technické vzdělávání, vývoj a řízení sbírek a další (viz souhrnnou tabulku 15).

KNHOVNICKÁ TÉMATA SPECIALIZOVANÉ KNIHOVNY

Graf 23 Specializované knihovny a témata dalšího vzdělávání v oblasti knihovnictví

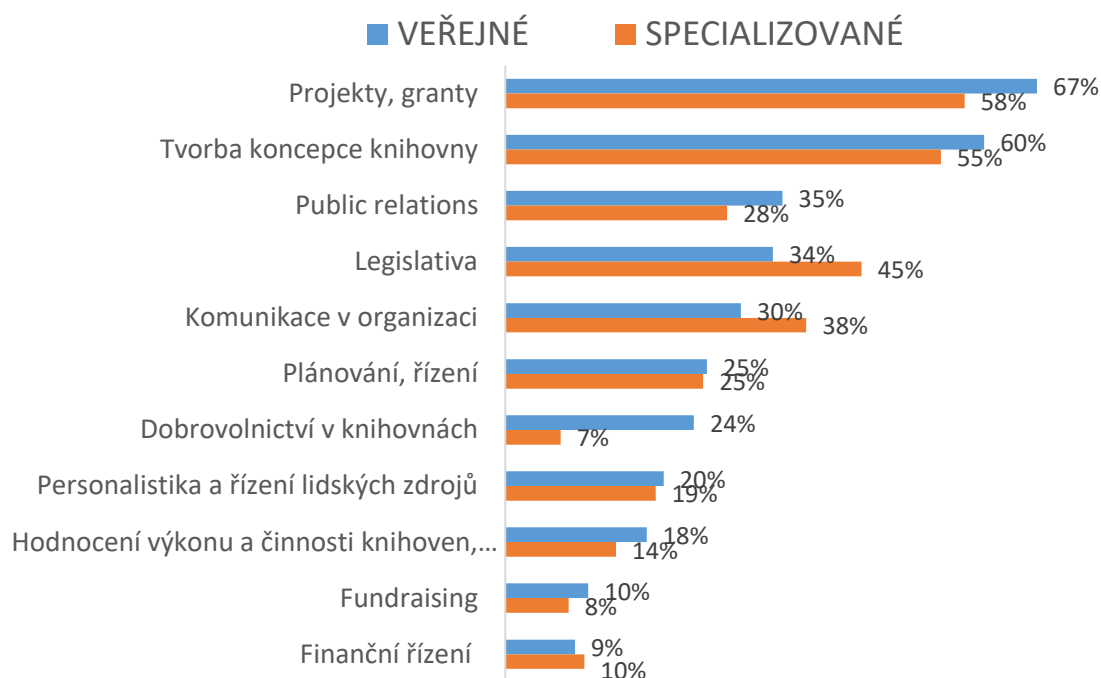
Specializované knihovny na rozdíl od veřejných knihoven preferují témata dalšího vzdělávání v oblasti **informačních zdrojů, EIZ, práce s databázemi** či trendů ve vyhledávání informací. Dalšími žádanými tématy jsou katalogizace, akvizice, ochrana a organizace knihovního fondu. Naopak na opačném spektru se logicky nacházejí témata žádaná ve veřejných knihovnách – současná literatura, komunitní role knihoven, čtenářská gramotnost atd. (viz souhrnná tabulka 15).

Tabulka 15 Souhrn témat v oblasti knihovnictví – veřejné a specializované knihovny

VEŘEJNÉ	%	Počet knihoven	SPECIALIZOVANÉ	%	Počet knihoven
Podpora čtenářské gramotnosti	71%	297	Informační zdroje	67%	88
Využití sociálních sítí	60%	254	Práce s databázemi	65%	86
Vzdělávací funkce knihoven	48%	201	Elektronické zdroje a služby	61%	81
Současná literatura	44%	186	Trendy ve vyhledávání informací	55%	73
Komunitní role knihoven	44%	184	Jmenná katalogizace	45%	59
Informační vzdělávání	42%	175	Katalogizace speciálních dok.	40%	53
Jmenná katalogizace	41%	174	Ochrana knihovního fondu	39%	52
Organizace knihovního fondu	40%	170	Organizace knihovního fondu	38%	50
Trendy ve vyhledávání informací	40%	169	Věcná katalogizace, Konspekt	32%	42
Komunikační dovednosti	40%	166	Vývoj a řízení sbírek, akvizice	31%	41
Lektorské a prezentační dovednosti	39%	164	MVS	31%	41
Informační zdroje	37%	155	Využití sociálních sítí	30%	39
Organizace akcí	34%	142	Aktuální akviziční zdroje	28%	37
Práce s databázemi	32%	133	Lektorské a prezentační dovednosti	24%	32
Elektronické zdroje a služby	31%	132	AKS	22%	29
Pedagogika (učící knihovník)	30%	124	Informační vzdělávání	22%	29
Psychologie uživatele	29%	121	Komunikační dovednosti	22%	29
Tréninky paměti	27%	112	Informační výchova uživatelů	20%	27
AKS	25%	104	Analýza uživatelských potřeb	20%	26
Kritické myšlení	24%	100	Vzdělávací funkce knihoven	20%	26
MVS	23%	97	Kritické myšlení	19%	25
Informační výchova uživatelů	23%	96	Statistika, benchmarking	15%	20
Ochrana knihovního fondu	21%	89	Design a marketing služeb	14%	18
Design a marketing služeb	21%	89	Organizace akcí	11%	15
Věcná katalogizace, Konspekt	20%	85	Tréninky paměti	9%	12
Analýza uživ. potřeb	20%	84	Knižní kultura	8%	11
Aktuální akviziční zdroje	17%	72	Podpora čtenářské gramotnosti	8%	10
Katalogizace speciálních dok.	15%	64	Pedagogika (učící knihovník)	8%	10
Rovný přístup	15%	63	Technické vzdělávání v knihovnách	8%	10
Knižní kultura	14%	59	Psychologie uživatele	7%	9
Vývoj a řízení sbírek	10%	44	Komunitní role knihoven	6%	8
Technické vzdělávání	10%	44	Rovný přístup	4%	5
Statistika, benchmarking	10%	42	Současná literatura	3%	4

B) MANAGEMENT

Priority v rámci témat dalšího vzdělávání v oblasti managementu jsou v obou typech knihoven vyrovnanější, viz graf 24.

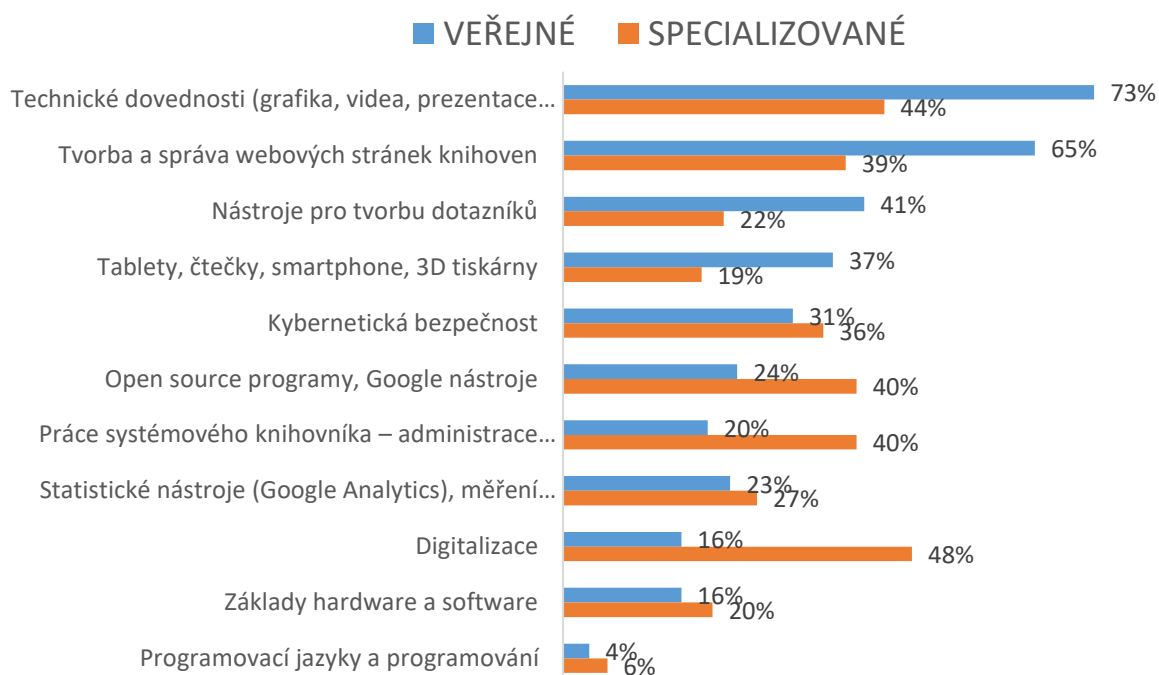
Grafy 24 Témata dalšího vzdělávání v oblasti management knihoven

V obou typech knihoven, veřejných i specializovaných, zvolilo nejvíce knihoven téma vzdělávání v oblasti **projektů a grantů** (67 % veřejných knihoven a 58 % specializovaných knihoven). Jako další téma opět shodně zvolily vzdělávání v oblasti **tvorby koncepce** (60 % veřejných a 55 % specializovaných knihoven). Veřejné knihovny dále preferují vzdělávání v oblasti public relations (35 %). O vzdělávání v oblasti legislativy mají častěji zájem specializované knihovny (45 %) než veřejné knihovny (34 %).

Tabulka 15 Celkový souhrn témat z oblasti management knihoven – všechny knihovny

Téma	Počet knihoven	%
Projekty, granty	358	65%
Tvorba koncepce knihovny	327	59%
Legislativa	201	36%
Public relations	184	33%
Komunikace v organizaci	175	32%
Plánování, řízení	140	25%
Dobrovolnictví v knihovnách	109	20%
Personalistika a řízení lidských zdrojů	109	20%
Hodnocení výkonu a činnosti knihoven, benchmarking, ROI	93	17%
Fundraising	54	10%
Finanční řízení	50	9%

C) INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

Graf 25 Témata dalšího vzdělávání v oblasti informačních technologií

V tématech dalšího vzdělávání v oblasti informačních technologií se odpovědi za veřejné a specializované knihovny opět více lišily. Veřejné knihovny upřednostňují vzdělávání v tématech, jako jsou **technické dovednosti** v grafice, tvorby prezentací, video atd. (73 % knihoven), tvorby a správy **webových stránek** (65 %) a nástrojů pro tvorbu dotazníků (41 %). Specializované knihovny spíše preferují vzdělávání v oblasti digitalizace (48 %), open source programů (40 %), dalšího vzdělávání pro práci systémového knihovníka (40 %), ale také stejně jako veřejné knihovny by rádi posílily technické dovednosti knihovníků (44 %).

Tabulka 16 Souhrnná tabulka témat dalšího vzdělávání v oblasti IT – veřejné knihovny

VEŘEJNÉ KNIHOVNY	Počet knihoven	%
Technické dovednosti (grafika, videa, prezentace na sociálních sítích)	305	73%
Tvorba a správa webových stránek knihoven	271	65%
Nástroje pro tvorbu dotazníků	173	41%
Tablety, čtečky, smartphone, 3D tiskárny	155	37%
Kybernetická bezpečnost	132	31%
Open source programy, Google nástroje	100	24%
Statistické nástroje (Google Analytics), měření návštěvnosti webových stránek	96	23%
Práce systémového knihovníka – administrace systémů	83	20%
Základy hardware a software	68	16%
Digitalizace	65	15%
Programovací jazyky a programování	15	4%

Tabulka 17 Souhrnná tabulka témat dalšího vzdělávání v oblasti IT – specializované knihovny

SPECIALIZOVANÉ KNIHOVNY	Počet knihoven	%
Digitalizace	63	48%
Technické dovednosti (grafika, videa, prezentace na sociálních sítích)	58	44%
Práce systémového knihovníka – administrace systémů	53	40%
Open source programy, Google nástroje	53	40%
Tvorba a správa webových stránek knihoven	51	39%
Kybernetická bezpečnost	47	36%
Statistické nástroje (Google Analytics), měření návštěvnosti webových stránek	35	27%
Nástroje pro tvorbu dotazníků	29	22%
Základy hardware a software	27	20%
Tablety, čtečky, smartphone, 3D tiskárny	25	19%
Programovací jazyky a programování	8	6%

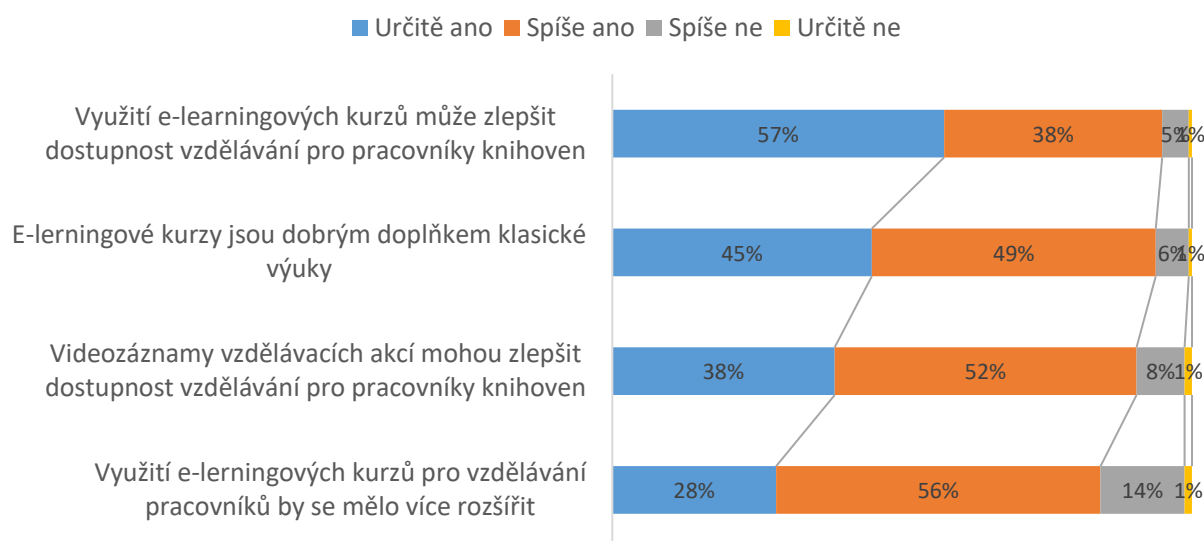
12 Využívání ICT ve vzdělávání knihovníků

OTÁZKA

Jak hodnotíte využívání ICT ve vzdělávání pracovníků knihovny? Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Tato otázka se v dotazníku objevila nově. Účelem bylo zjistit, jaký mají představitelé knihoven názor na vzdělávání knihovníků pomocí e-learningu a dalších digitálních platforem. Jsou to trendy, které by mohly zjednodušit přístup knihovníků k dalšímu odbornému vzdělávání. Že se jedná o správný trend, potvrdila situace v době pandemie Covid-19, kdy bylo nutné přesunout všechny vzdělávací aktivity do online prostředí. Bude však potřeba vytvořit mnohem větší základnu např. e-learningových kurzů nebo zavést praxi streamování či nahrávání vzdělávacích akcí, aby měl tento typ vzdělávání větší dopad.

Hodnocení využívání ICT ve vzdělávání knihovníků - výhody

Graf 26 Hodnocení využívání ICT ve vzdělávání knihovníků

Knihovny celkově souhlasí s tím, že využití e-learningových kurzů a videozáznamů vzdělávacích aktivit může zlepšit dostupnost vzdělávání (95 % a 90 % knihoven). Souhlasí také s tím, že e-learningové kurzy jsou vhodným doplňkem klasické výuky (94 %). O něco méně souhlasí s tím, že by se měly e-learningové kurzy více rozšířit (84 % knihoven). V tabulkách 18 až 21 jsou uvedeny odpovědi na jednotlivé otázky podle typů knihoven. Je zajímavé, že spíše mezi menšími veřejnými knihovnami najdeme ty, které nesouhlasí s tím, že by e-learningové kurzy mohly zlepšit dostupnost vzdělávání případně, že by se měly více rozšířit. V těchto knihovnách by e-learning mohl řešit dostupnost vzdělávání pro knihovníky, kteří pracují v knihovně sami a mají problémy se zástupností v případě své nepřítomnosti na pracovišti.

Tabulka 18 Využití e-learningových kurzů může zlepšit dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	91%	9%
MK do 5000	94%	6%
MK 5-20000	96%	4%
MK 20-100000	98%	2%
MK nad 100000	100%	0%
Krajská knihovna	100%	0%
Ústřední specializovaná knihovna	100%	0%
Vysokoškolská knihovna	100%	0%
Knihovna ústavu AVČR	93%	7%
Lékařská knihovna	95%	5%
Knihovna muzea či galerie	95%	5%
Jiná specializovaná knihovna	100%	0%
Celkem	95%	5%

Tabulka 19 Využití e-learningových kurzů pro vzdělávání pracovníků by se mělo více rozšířit

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	78%	22%
MK do 5000	83%	17%
MK 5-20000	80%	20%
MK 20-100000	87%	13%
MK nad 100000	75%	25%
Krajská knihovna	100%	0%
Ústřední specializovaná knihovna	100%	0%
Vysokoškolská knihovna	91%	9%
Knihovna ústavu AVČR	90%	10%
Lékařská knihovna	86%	14%
Knihovna muzea či galerie	95%	5%
Jiná specializovaná knihovna	90%	10%
Celkem	84%	16%

Tabulka 20 E-learningové kurzy jsou dobrým doplňkem klasické výuky

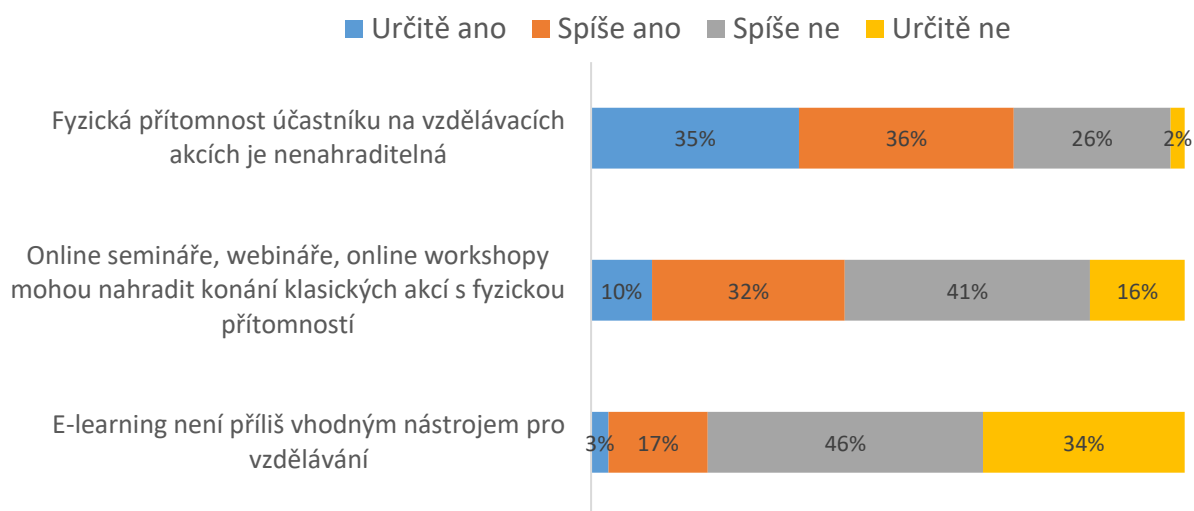
Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	86%	14%
MK do 5000	95%	5%
MK 5-20000	97%	3%
MK 20-100000	96%	4%
MK nad 100000	100%	0%
Krajská knihovna	86%	14%
Ústřední specializovaná knihovna	100%	0%
Vysokoškolská knihovna	100%	0%
Knihovna ústavu AVČR	90%	10%
Lékařská knihovna	95%	5%
Knihovna muzea či galerie	97%	3%
Jiná specializovaná knihovna	90%	10%
Celkem	94%	6%

Tabulka 21 Videozáznamy vzdělávacích akcí mohou zlepšit dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	88%	12%
MK do 5000	93%	7%
MK 5-20000	88%	12%
MK 20-100000	98%	2%
MK nad 100000	100%	0%
Krajská knihovna	100%	0%
Ústřední specializovaná knihovna	100%	0%
Vysokoškolská knihovna	91%	9%
Knihovna ústavu AVČR	83%	17%
Lékařská knihovna	91%	9%
Knihovna muzea či galerie	82%	18%
Jiná specializovaná knihovna	100%	0%
Celkem	90%	10%

Hodnocení využívání ICT ve vzdělávání knihovníků

V dalších tvrzeních (graf 26) ohledně nahrazení klasické výuky jinými formáty vzdělávání (e-learning, online semináře atd.) už knihovny nesouhlasily tak jednoznačně. Je evidentní, že knihovny vnímají e-learning a jiné digitální formáty vzdělávání pouze jako doplněk ke vzdělávání klasickému. Téměř třetina knihoven si myslí, že fyzická přítomnost účastníků na vzdělávacích akcích je nenahraditelná. Více než polovina knihoven (57 %) si nemyslí, že by online vzdělávání mohlo nahradit klasickou výuku. Další 20 % knihoven si myslí, že e-learning není příliš vhodným nástrojem pro vzdělávání.

Graf 27 Hodnocení využívání ICT ve vzdělávání knihovníků

Co se týče odpovědí na jednotlivá tvrzení v grafu 27, pro přehled uvádíme následující tabulky s odpověďmi za všechny typy knihoven.

Tabulka 22 Fyzická přítomnost účastníku na vzdělávacích akcích je nenahraditelná

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	80%	20%
MK do 5000	76%	24%
MK 5-20000	66%	34%
MK 20-100000	68%	32%
MK nad 100000	50%	50%
Krajská knihovna	71%	29%
Ústřední specializovaná knihovna	75%	25%
Vysokoškolská knihovna	70%	30%
Knihovna ústavu AVČR	53%	47%
Lékařská knihovna	77%	23%
Knihovna muzea či galerie	69%	31%
Jiná specializovaná knihovna	50%	50%
Celkem	71%	29%

Tabulka 23 Online semináře, webináře, online workshopy mohou nahradit konání klasických akcí s fyzickou přítomností

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	41%	59%
MK do 5000	39%	61%
MK 5-20000	46%	54%
MK 20-100000	40%	60%
MK nad 100000	50%	50%
Krajská knihovna	29%	71%
Ústřední specializovaná knihovna	25%	75%
Vysokoškolská knihovna	52%	48%
Knihovna ústavu AVČR	47%	53%
Lékařská knihovna	59%	41%
Knihovna muzea či galerie	41%	59%
Jiná specializovaná knihovna	40%	60%
Celkem	43%	57%

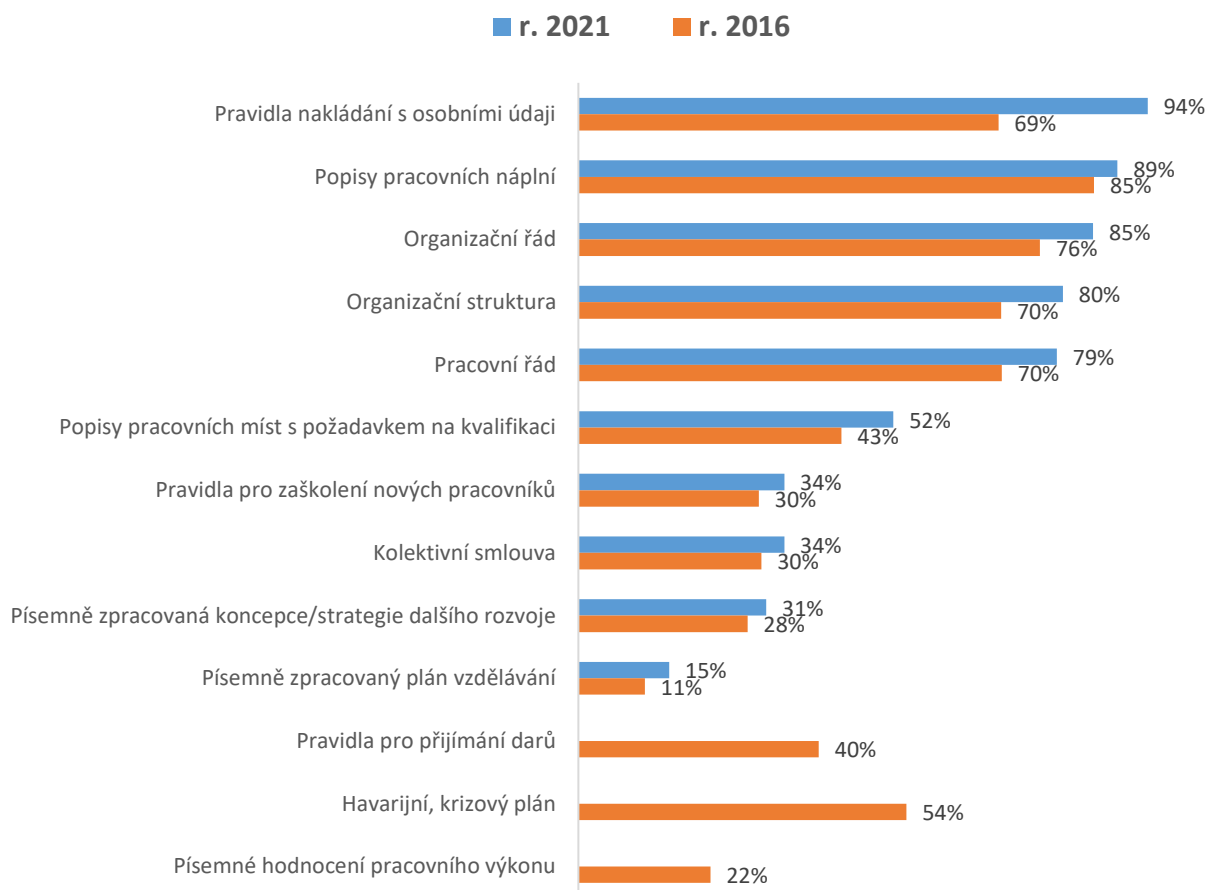
Tabulka 24 E-learning není příliš vhodným nástrojem pro vzdělávání

Knihovna	Určitě/spíše ano	Určitě/spíše ne
Obecní	26%	74%
MK do 5000	25%	75%
MK 5-20000	16%	84%
MK 20-100000	9%	91%
MK nad 100000	0%	100%
Krajská knihovna	21%	79%
Ústřední specializovaná knihovna	0%	100%
Vysokoškolská knihovna	0%	100%
Knihovna ústavu AVČR	17%	83%
Lékařská knihovna	41%	59%
Knihovna muzea či galerie	15%	85%
Jiná specializovaná knihovna	20%	80%
Celkem	20%	80%

13 Dokumenty pro personální práci a další normativní dokumenty

OTÁZKA

Má knihovna/instituce zpracovány dokumenty pro personální práci a další normativní dokumenty? Pokud je knihovna organizační složkou nějaké instituce, uvedou se dokumenty, pokud jsou platné také pro knihovnu.

Graf 28 Úroveň zpracování dokumentů pro personální práci, srovnání % knihoven

Existence normativních dokumentů, dokumentů pro personální práci, pravidel a postupů je pro fungování knihovny nezbytná. Může zjednodušit, urychlit a také právně ukotvit procesy v knihovně. Podmínkou je, že všechny tyto dokumenty musí být aktuální a v souladu s platnou legislativou.

Všechny zkoumané dokumenty používají knihovny oproti předchozímu průzkumu z roku 2016 ve větší míře. Nejčastěji ke své personální práci používají **pravidla pro nakládání s osobními údaji** (94 % knihoven) a **popisy pracovních náplní** (89 %). Další dokumenty, které knihovny většinou vlastní, jsou organizační řád (85 %), pracovní řád (80 %) a organizační struktura (79 %). Nejméně často knihovny disponují koncepcí nebo plánem vzdělávání pracovníků. Obecně lze říci, že častěji se s těmito dokumenty setkáme ve specializovaných knihovnách než ve veřejných, viz tabulka 15.

Tabulka15 Úroveň zpracování dokumentů ve veřejných a specializovaných knihovnách

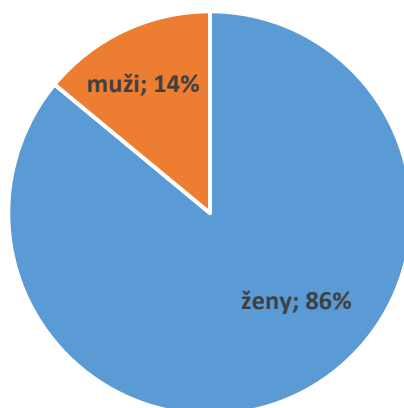
Typ dokumentu	Veřejné knihovny		Specializované knihovny	
	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)
Popisy pracovních míst s požadavkem na kvalifikaci	198	47%	90	68%
Popisy pracovních náplní	371	88%	119	90%
Organizační struktura	320	76%	121	92%
Organizační řád	347	83%	122	92%
Písemně zpracovaná koncepce/strategie dalšího rozvoje	102	24%	69	52%
Písemně zpracovaný plán vzdělávání	49	12%	33	25%
Pracovní řád	330	79%	106	80%
Pravidla nakládání s osobními údaji	394	94%	124	94%
Pravidla pro zaškolení nových pracovníků	130	31%	60	45%
Kolektivní smlouva	105	25%	82	62%
Kolektivní smlouva - odstupné a nad limit daný ZP	25	6%	37	28%
Etický kodex zaměstnanců	109	26%	72	55%
Písemně zpracovaná pravidla pro odměňování zaměstnanců	190	45%	94	71%
Motivační program pro pracovníky	110	26%	62	47%
Motivační pohovory se zaměstnanci	167	40%	63	48%

14 Vedoucí pracovníci

OTÁZKA

Uveďte nejvyšší dosažené vzdělání ředitele (vedoucího) knihovny a délku jeho praxe v knihovně/knihovnictví

Nevyplňují knihovny s jedním zaměstnancem nebo tam, kde vedoucí není stanoven

Graf 29 Genderové rozdělení vedoucích pracovníků

Předmětem průzkumu se stali také vedoucí a ředitelé knihoven. Bylo zjišťováno jejich pohlaví, vzdělání a odborná kvalifikace a délka praxe.

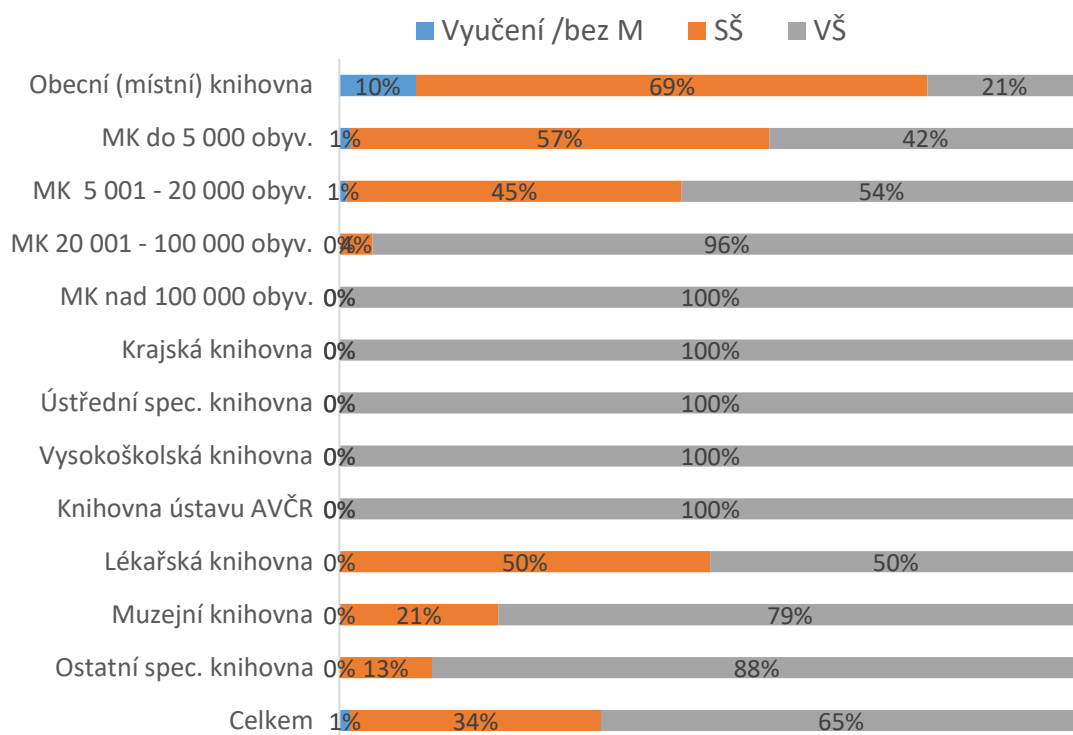
V souladu s celkovým poměrem zaměstnanců i v případě vedoucích a ředitelů knihoven převažují ženy (86 %). Je to vyšší procento než v minulém průzkumu, kdy byl podíl žen vedoucích knihoven 83 %. Ženy ve vedoucích pozicích převažují ve veřejných knihovnách (87 %) o něco méně výrazně pak i ve specializovaných knihovnách (82 %). Nejvíce ředitelů mužů najdeme ve skupině ústředních specializovaných knihoven (75 %) a krajských knihoven (53 %).

Tabulka 16 Genderové rozdělení vedoucích pracovníků knihoven

	Žena	Muž	Celkem	% ženy	% muži	Délka praxe
Obecní (místní) knihovna	28	0	28	100%	0%	20
MK do 5 000 obyv.	61	3	64	95%	5%	18
MK 5 001 - 20 000 obyv.	94	7	101	93%	7%	22
MK 20 001 - 100 000 obyv.	31	15	46	67%	33%	22
MK nad 100 000 obyv.	4		4	100%	0%	29
Krajská knihovna	7	8	15	47%	53%	19
Ústřední spec. knihovna	1	3	4	25%	75%	22
Vysokoškolská knihovna	16	5	21	76%	24%	20
Knihovna ústavu AVČR	22	2	24	92%	8%	21
Lékařská knihovna	9	1	10	90%	10%	21
Muzejní knihovna	11	2	13	85%	15%	21
Ostatní spec. knihovna	5	1	6	100%	0%	20
Celkový součet	289	47	336	86%	14%	21
Veřejné knihovny	225	33	258	87%	13%	21
Specializované knihovny	64	14	78	82%	18%	21

Ve veřejných i specializovaných knihovnách dosahuje průměrná délka praxe vedoucích pracovníků 21 let. Ve všech typech knihoven dosahují ředitelé a vedoucí knihoven průměrné délky nad 20 let, s výjimkou krajských a veřejných knihoven do 5 tis. obyv. Nejdelší praxi mají ředitelé v městských knihovnách v sídlech nad 100 tis. obyvatel (29 let). Je tak možné konstatovat, že ředitelé a vedoucí knihoven jsou většinou lidé s mnohaletou praxí v oboru.

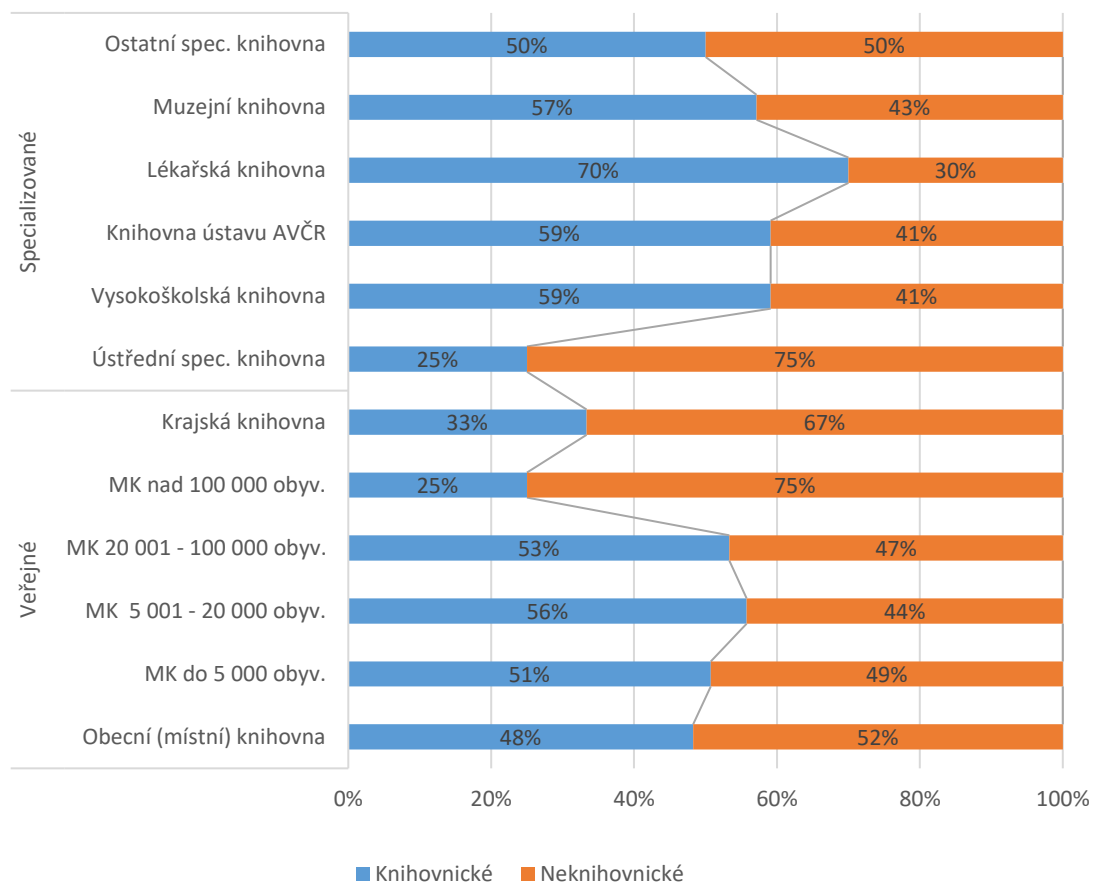
Vzdělání vedoucích pracovníků a ředitelů knihoven

Graf 30 Vzdělání vedoucích pracovníků a ředitelů knihoven

Nejčastěji mají ředitelé a vedoucí knihoven vysokoškolské vzdělání – celkově v 65 % knihoven. Velký je ovšem rozdíl mezi veřejnými a specializovanými knihovnami. Pouze 58 % vedoucích a ředitelů ve veřejných knihovnách má vysokoškolské vzdělání. Ve specializovaných knihovnách má vysokoškolské vzdělání 89 % vedoucích a ředitelů. Ve veřejných knihovnách je tato situace ovlivněná menšími knihovnami v sídlech do 20 tisíc obyvatel, kde je řada vedoucích středoškolsky vzdělaná, případně má vyšší odborné vzdělání. V knihovnách v obcích do 5 tis. obyvatel je to až 57 % vedoucích. V případě specializovaných knihoven jsou to lékařské knihovny, kde najdeme největší počet středoškolsky vzdělaných vedoucích (50 %).

Vzdělání vedoucích/ředitelů knihoven

Graf 31 Odborné vzdělání vedoucích/ředitelů knihoven

Co se týče odborného vzdělání, vyšší podíl vedoucích, ředitelů a ředitelky knihoven s neknihovnickým vzděláním najdeme spíše ve veřejných knihovnách. Především v největších městských knihovnách (45 %) a krajských knihovnách (67 %). Ve specializovaných knihovnách najdeme nejvíce vedoucích s neknihovnickým vzděláním v ústředních specializovaných knihovnách (75 %). Dalo by se říci, že kromě těchto výkyvů se poměry knihovníků a neknihovníků pohybují v podobných mantinelech jako u všech odborných pracovníků.

15 Platy a mzdy

OTÁZKA

Zařazení zaměstnanců knihovny do tříd dle Katalogu prací a průměrné hrubé platy v třídách za rok 2016

Uvádí se přepočtený počet zaměstnanců v jednotlivých třídách a celkový hrubý měsíční plat včetně osobních a jiných příplatků v této struktuře:

A- KNIHOVNÍCI

B - OSTATNÍ ZAMĚSTNANCI

C - ZAMĚSTNANCI KNIHOVNY, kteří byli zařazení jako úředníci správního úřadu nebo úředníci územně samosprávného celku, kterým přísluší platový tarif podle stupnice platových tarifů uvedené v příloze č. 4 k nařízení vlády č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

V oblasti platů přinesla analýza mnoho informací, ať už se týkají platové situace knihovníků či ostatních pracovníků knihoven. Výsledky poskytly představu o zařazení zaměstnanců do tříd, a jaké jsou průměrné platy v jednotlivých třídách. Zajímavé je také srovnání s průměrnými platy v ČR. Vysokoškolské knihovny a knihovny ústavů AVČR, které pro odměňování zaměstnanců nepoužívají katalog prací, jsou začleněny do samostatné kapitoly.

15.1 Zařazení do platových tříd

A) KNIHOVNÍCI

Tabulka 17 Zařazení knihovníků do platových tříd

Třídy	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Všechny knihovny	
	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%
třída 6	62,0	2%	1,4	0%	63,4	2%
třída 7	105,3	3%	6,0	2%	111,3	3%
třída 8	805,9	25%	22,0	6%	827,9	23%
třída 9	1257,1	38%	48,9	14%	1306,0	36%
třída 10	515,1	16%	57,5	17%	572,6	16%
třída 11	336,7	10%	79,5	23%	416,1	11%
třída 12	151,4	5%	103,8	31%	255,2	7%
třída 13	43,9	1%	17,8	5%	61,6	2%
třída 14	5,0	0%	3,0	1%	8,0	0%
třída 15	0,0	0%	0,0	0%	0,0	0%
třída 16	0,0	0%	0,0	0%	0,0	0%

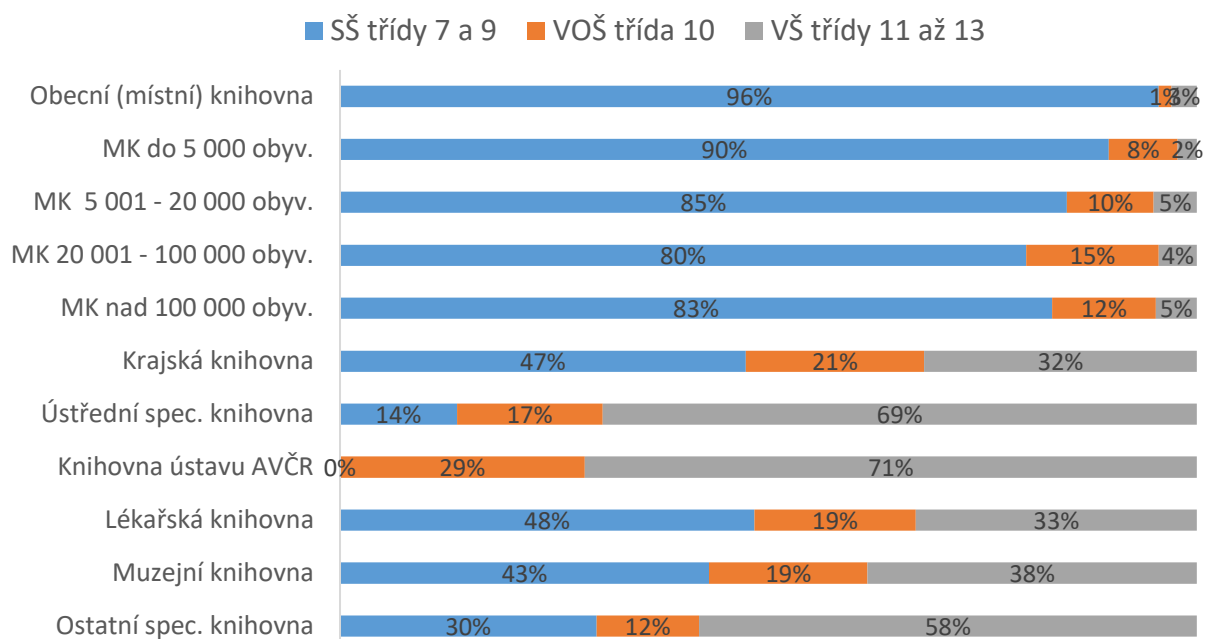
Celkem se jednalo o zařazení 3 621 úvazků na knihovnických pozicích.

Nejčastěji byli v r. 2020 opět knihovníci zařazení do **třídy 9** (36 % knihovníků) a **třídy 8** (23 % knihovníků), i když se poměr od posledního průzkumu změnil ve prospěch třídy 9 (8. tř. 30 %, tř. 9 32 % v roce 2016). Ve veřejných knihovnách je do těchto dvou tříd zařazeno ještě o 6 % více knihovníků, a to 63 %. Ve třídě 10 bylo zařazeno 16 % knihovníků (opět posun z 12 % v r. 2016) a ve třídě 11 to bylo 11 % knihovníků. Třída 12 a 13 byla obsazena 9 % knihovníků.

Celkově v knihovnách převažují platové třídy, které odpovídají středoškolskému a vyššímu odbornému vzdělání (8 a 9). Třída 10 je určena pracovníkům s vyšším odborným či vysokoškolským bakalářským vzděláním. Do třídy 11 a vyšších by měli být zařazováni knihovníci s vysokoškolským vzděláním. Podle průzkumu pracuje v knihovnách 43 % knihovníků s vysokoškolským vzděláním, do třídy 10 (která je navíc určena i pracovníkům s vyšším odborným vzděláním) a výše však bylo zařazeno jen 36 % pracovníků. Přesto se oproti minulému průzkumu jedná o posun, v těchto třídách bylo tehdy zařazeno 29 % knihovníků.

Výrazné rozdíly vidíme v zařazení knihovníků ve veřejných a specializovaných knihovnách. Souvisí to logicky s rozdílnou vzdělanostní strukturou knihovníků v těchto dvou typech knihoven. Převážná část knihovníků ve veřejných knihovnách je zařazena ve dvou třídách – 8 a 9. Ve specializovaných

knihovnách je rozložení knihovníků do platových tříd o něco pestřejší a výrazněji je zastoupeno více tříd, a to od třídy 8 po třídu 12. Nejvíce knihovníků ve specializovaných knihovnách najdeme ve třídě 12 (31 %), ta je následovaná třídou 11 (23 %) a třídou 10 (17 %).

Graf 32 Rozdělení do tříd - knihovníci

V grafu 32 je podrobněji zobrazeno zařazení do platových tříd sdružených podle úrovně vzdělání, a to v jednotlivých velikostních kategoriích knihoven. V případě veřejných knihoven platí, že čím větší knihovna, tím má více zaměstnanců a diferenciovanější nabídku služeb. Objevuje se v nich více knihovníků s vyšším než středoškolským vzděláním, nejvíce v krajských knihovnách, kde najdeme 53 % knihovníků zařazených do třídy 10 a výše. V ostatních veřejných knihovnách převažuje zařazení do třídy 9 a nižších. Ve specializovaných knihovnách je situace jiná, například v případě ústředních specializovaných knihoven je většina knihovníků zařazena do třídy 10 a výše, také v ostatních typech specializovaných knihoven je podíl vyšších platových tříd než 10 větší než u veřejných knihoven.

B) OSTATNÍ PRACOVNÍCI

Tabulka 18 – zařazení ostatních pracovníků do platových tříd

Třídy	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Všechny knihovny	
	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%	Počet úvazků	%
třída 1	7,40	1%	0,00	0%	7,40	1%
třída 2	124,68	12%	0,00	0%	124,68	11%
třída 3	58,16	6%	2,60	2%	60,76	5%
třída 4	42,21	4%	1,00	1%	43,21	4%
třída 5	37,85	4%	0,00	0%	37,85	3%
třída 6	48,49	5%	0,00	0%	48,49	4%
třída 7	44,31	4%	2,00	2%	46,31	4%
třída 8	75,74	7%	8,95	8%	84,69	8%
třída 9	127,77	13%	9,00	8%	136,77	12%
třída 10	188,93	19%	14,50	13%	203,43	18%
třída 11	108,88	11%	22,80	21%	131,68	12%
třída 12	89,41	9%	29,9	28%	119,31	11%
třída 13	44,21	4%	14	13%	58,21	5%
třída 14	7,25	1%	0	0%	7,25	1%
třída 15	6,12	1%	3	3%	9,12	1%
třída 16	2,92	0%	0	0%	2,92	0%

Ostatní pracovníci knihoven jsou zařazováni v rozmezí tříd 1 až 16. Mluvíme zde o objemu **1122 úvazků**, z toho většina pracuje ve veřejných knihovnách (1014). Vzdělání těchto pracovníků, stejně jako spektrum vykonávaných pozic, se pohybuje na širší škále než v případě knihovníků, a to od základního až po doktorandské vysokoškolské. Také rozložení do tříd je zákonitě pestřejší než v případě knihovníků. Nejčastěji ostatní pracovníky najdeme ve třídách 8 až 12 (nejvíce třída 10 - 18 % a třída 9 a 11 – obě 12 %), ale poměrně silně jsou zastoupeni také ve třídě 2, kde je těchto pracovníků 11 %. V tomto případě se jedná o dělnické profese, které najdeme většinou ve větších veřejných knihovnách. Rozdělení do tříd je velmi shodné jako v předchozím průzkumu, na rozdíl od rozdělení v předchozí knihovnické tabulce.

C) KNIHOVNÍCI JAKO PRACOVNÍCI VEŘEJNÉ SPRÁVY

Tabulka 19 Zařazení pracovníků veřejné správy do platových tříd

Třída	Počet úvazků	%
třída 1	4,5	5%
třída 2	1,3	1%
třída 3	1,0	1%
třída 4	1,0	1%
třída 5	0,0	0%
třída 6	2,4	3%
třída 7	5,5	6%
třída 8	53,8	62%
třída 9	18,3	21%
třída 10	6,6	8%
třída 11	0,0	0%
třída 12	0,0	0%
třída 13	0,0	0%
třída 14	0,0	0%
třída 15	0,0	0%
třída 16	0,0	0%
Celkem	87	100%

Poslední sledovanou skupinou byli pracovníci zařazení jako úředníci správního úřadu nebo úředníci územně samosprávného celku. Objem úvazků zde uvedených činil 87 a to pouze ve veřejných knihovnách. Nadpoloviční většina takto uvedených úvazků patří do platové třídy 8 (62 %), 21 % do třídy 9.

Tento typ úvazků se vyskytuje téměř výlučně ve veřejných knihovnách v městech a obcích do 20 tis. obyvatel.

15.2 Průměrné tarifní platy

A) KNIHOVNÍCI

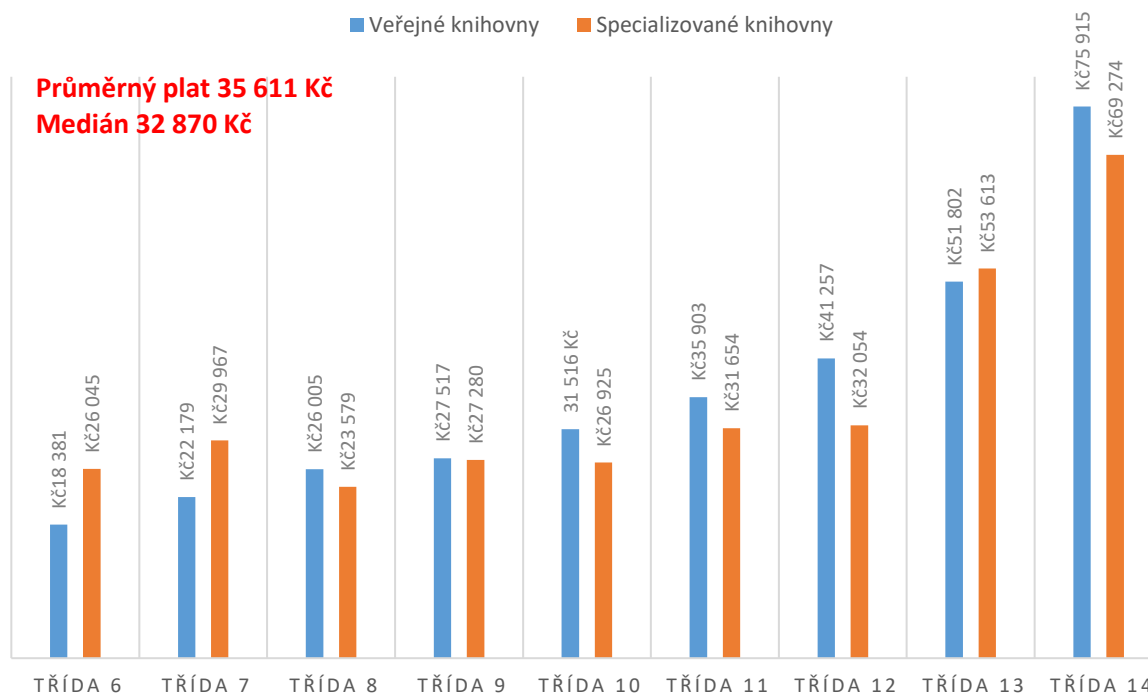
Součástí průzkumu bylo zjištění průměrných platů pracovníků knihoven. Nutné je srovnání s průměrným platem v ČR, který v roce dosáhl výše 35 611 Kč. Výše celorepublikového mediánu, který o něco lépe vypovídá o reálných mzdách v ČR, se v roce 2020 pohyboval ve výši 32 870 Kč. Medián představuje středovou hodnotu, což znamená, že polovina obyvatel ČR má nižší plat než je hodnota mediánu a druhá polovina vyšší.

Až knihovníci v platových třídách 11 a 12 se blíží hodnotám celorepublikového průměru i mediánu. Platy pracovníků v nejčastěji zastoupených třídách ve veřejných knihovnách (8 až 10) se pohybují hluboko pod průměrným platem v ČR.

Průměrný plat knihovníků veřejných knihoven zařazených do **třídy 8 činí 26 005 Kč, v 9. třídě 27 517 Kč a v 10. třídě 31 516 Kč.**

Ve třídách 11 a vyšších se většinou nacházejí řídicí pracovníci knihoven, jejichž plat je z velké části složen z nadtarifních složek. To je zřejmě důvodem, proč jsou průměrné platy ve třídách 11 a 12 v případě specializovaných knihoven nižší ve srovnání s knihovnami veřejnými. Zatímco ve specializovaných knihovnách jsou v těchto třídách zařazeni často pracovníci na odborných pozicích, ve veřejných knihovnách jsou to častěji vedoucí a ředitelé knihoven.

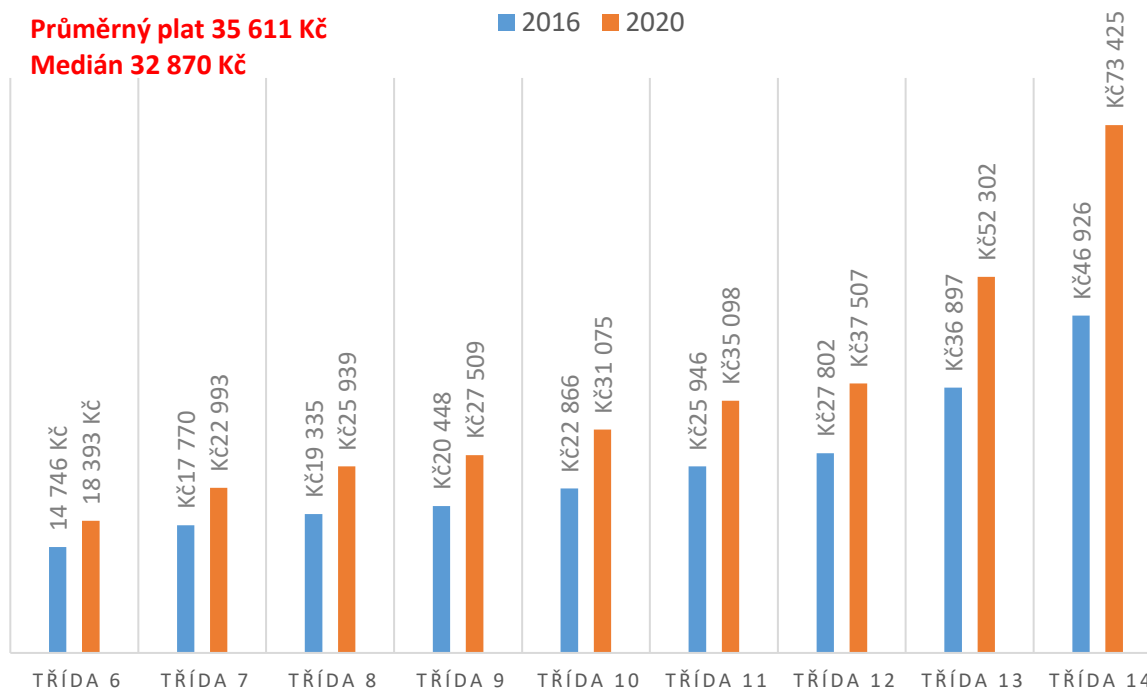
PRŮMĚRNÉ PLATY KNIHOVNÍKŮ SROVNÁNÍ

Graf 33 Srovnání průměrných tarifních platů ve veřejných a specializovaných knihovnách

Máme k dispozici také srovnání průměrných platů zjištěných v minulém průzkumu v roce 2016. Zde je možné sledovat zvýšení platů ve všech třídách. Promítlo se zde plošné zvyšování platů pracovníků v oblasti kultury a dalších oborů v letech 2015 a 2016. Je třeba si uvědomit, že zároveň však stoupla výše průměrného platu i v ostatních oborech. Je možné říct, že středoškolsky vzdělaní knihovníci mají ve srovnání s jinými obory stále podprůměrné platy.

PRŮMĚRNÉ PLATY KNIHOVNÍKŮ SROVNÁNÍ

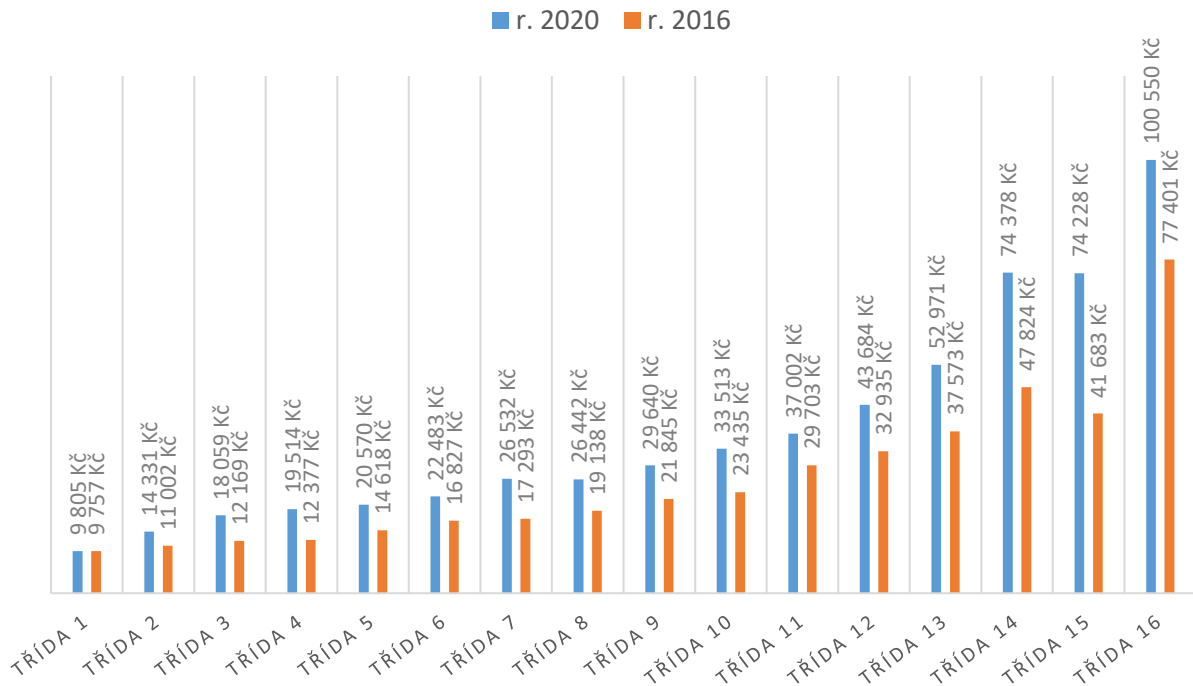

Graf 34 Průměrné platy knihovníků – srovnání let 2016 a 2020

B) OSTATNÍ PRACOVNÍCI

V případě ostatních pracovníků je platová situace podobná, i když přece jen o něco lepší. Průměrné platy ostatních pracovníků jsou ve všech třídách (6 až 14) cca o 5 % vyšší než v případě knihovníků. Ostatní pozice v knihovnách zahrnují i dělnické profese, u kterých je typické základní vzdělání či vyučení. Většinou se však jedná o administrativní, ekonomické či IT pozice. Je také faktem, že mnoho vedoucích a ředitelů knihoven není zařazeno v „knihovnických“ tabulkách, ale právě v tabulkách pro ostatní pracovníky knihoven. To je zřejmě také důvodem, proč jsou zde platy ve vyšších třídách vyšší než ve stejných třídách v případě knihovníků. Ve srovnání s rokem 2016 zde sledujeme také zvýšení platů ve všech třídách.

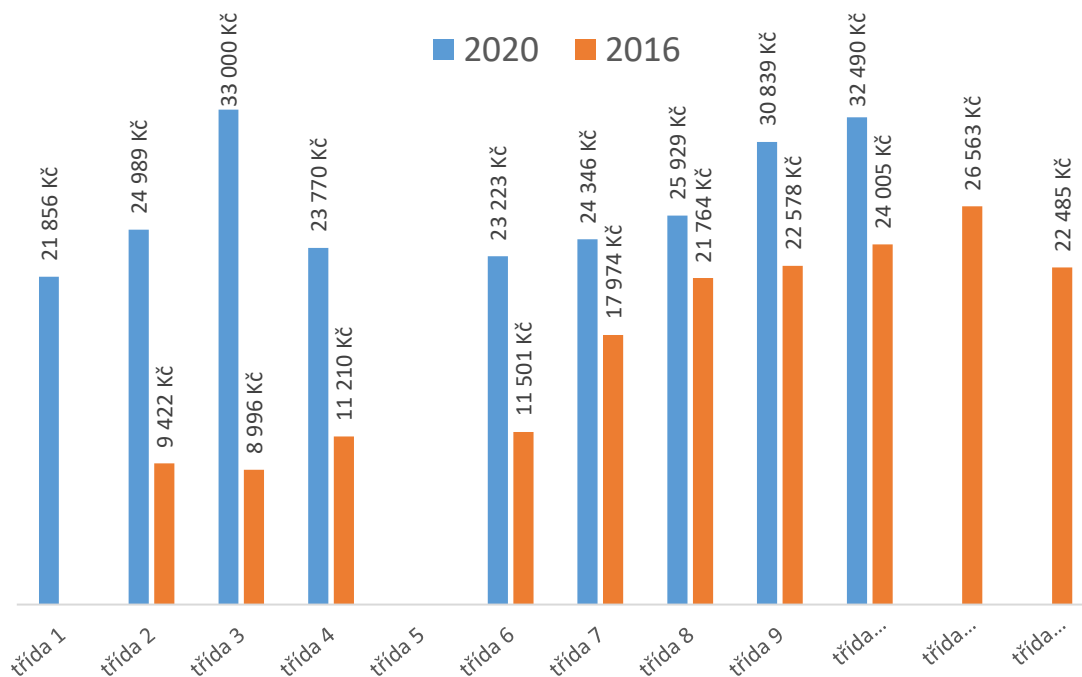
OSTATNÍ PRACOVNÍCI - SROVNÁNÍ 2016/2020

Graf 35 Průměrné platy ostatních pracovníků – srovnání let 2016 2020

Průměrný plat v nejčastější třídě ostatních pracovníků (třída 10) je **33 513 Kč**, v „knižnických“ tabulkách je v téže třídě průměrný plat 31 075 Kč.

C) PRACOVNÍCI KNIHOVEN ZAŘAZENÍ JAKO PRACOVNÍCI VEŘEJNÉ SPRÁVY

Graf 36 Průměrné platy úředníků – srovnání let 2016 a 2020

Průměrné platy pracovníků knihovny zařazených do tabulek pro pracovníky veřejné správy jsou srovnatelné s průměrnými platy ostatních pracovníků knihoven, dokonce je v některých případech převyšují. To znamená, že průměrné platy podle těchto tabulek jsou také vyšší než průměrné platy knihovníků. Nejčastější třídou v těchto tabulkách je třída 8, kde je průměrný plat 25 929 Kč.

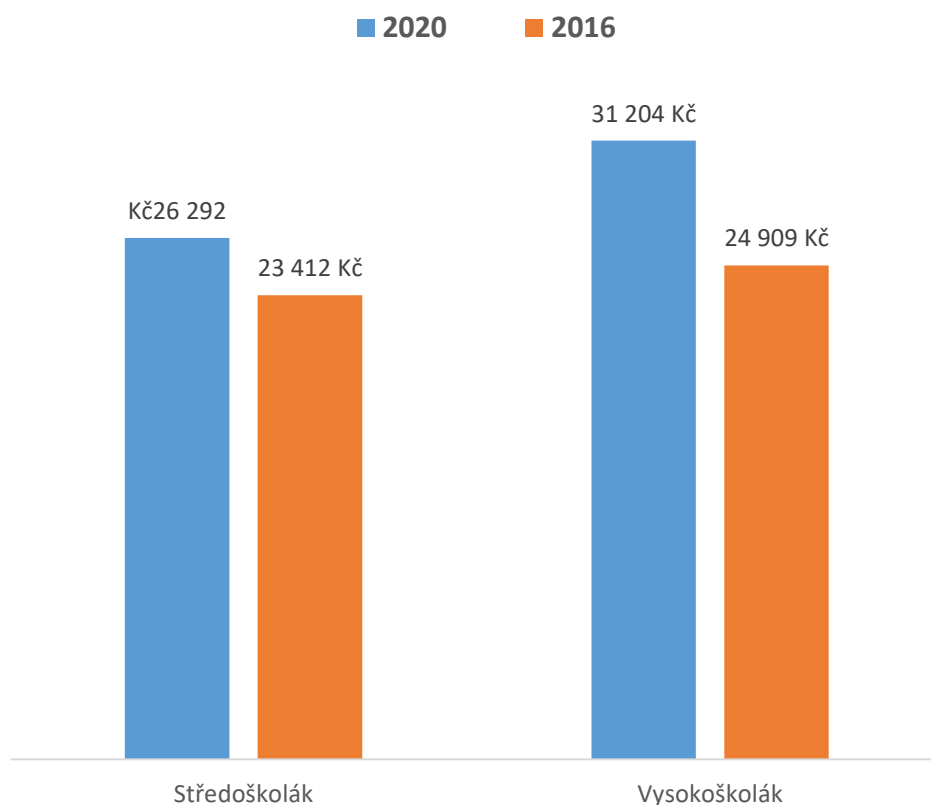
D) VYSOKOŠKOLSKÉ KNIHOVNY A KNIHOVNY ÚSTAVŮ AVČR

Vysokoškolské knihovny a knihovny ústavů AVČR nepoužívají Katalog prací, pro odměňování svých zaměstnanců používají zvláštní tabulky. Pro účely průzkumu uváděly počty úvazků na knihovnických a ostatních pozicích podle typu vzdělání (SŠ nebo VŠ) a průměrné platy u těchto pozic na středoškolské i vysokoškolské úrovni.

Tabulka 20 Knihovníci, počty úvazků a průměrný plat v r. 2020

	Počet úvazků	Průměrný plat
Středoškolák	249,706	26 292 Kč
Vysokoškolák	374,348	31 204 Kč
Celkem	624,054	

Hovoříme celkem o 624 úvazcích na knihovnických pozicích. Převažují knihovníci s vysokoškolským vzděláním (60 %). Průměrný plat na středoškolské pozici činil 26 292 Kč a na vysokoškolské pozici 31 204 Kč.

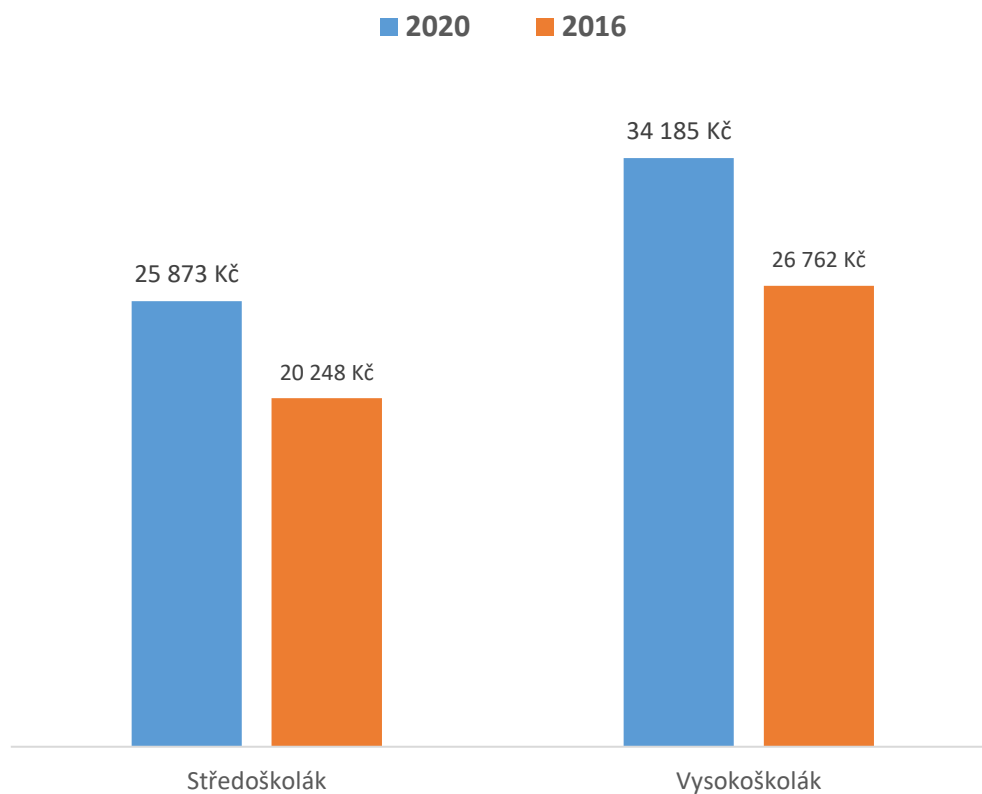
Graf 37 Srovnání průměrných platů knihovníků v knihovnách, které nepoužívají Katalog prací

Oproti platům v roce 2016 pozorujeme i v případě vysokoškolských knihoven a knihoven ústavu AV ČR zvýšení, stejně jako u knihoven, které používají Katalog prací.

Tabulka 21 Ostatní pracovníci, počty úvazků a průměrné platy v roce 2020

	Počet úvazků	Průměrný plat
Středoškolák	84,156	25 873 Kč
Vysokoškolák	64,475	34 185 Kč
Celkem	148,631	

Objem úvazků ostatních pracovníků ve vysokoškolských knihovnách a knihovnách AV ČR činil 149 úvazků a mírně převažovali pracovníci se středoškolským vzděláním (57 %).

Graf 38 Srovnání průměrných platů ostatních pracovníků v knihovnách, které nepoužívají Katalog prací

Dotazník

1. Vstupní a identifikační údaje

(Evidenční číslo knihovny můžete zjistit v bázi ADR – Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR, nutno kliknout na Úplný záznam

http://aleph22.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=adr) nebo na

https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/evidence-knihoven-2021-12941.xlsx

Název knihovny	
Evidenční číslo knihovny na MK ČR	
Obec	
Kraj	
Počet knihovních jednotek celkem rok 2020:	
Počet výpůjček rok 2020:	
Počet registrovaných čtenářů rok 2020:	
Počet fyzických návštěvníků rok 2020:	
Obsluhovaná populace rok 2020	

"Počet obyvatel obce nebo počet studentů a pedagogů dle typu knihovny. Dle možnosti využijte statistické údaje z formuláře Kult (MK) 12-01, počet obyvatel, viz

<https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

2. Typ knihovny

		Označte
1.	veřejná knihovna provozovaná obcí nebo městem – profesionální, do 5 systemizovaných pracovních míst k datu vyplňování dotazníku	
2.	veřejná knihovna provozovaná obcí nebo městem – více než 5 systemizovaných pracovních míst k datu vyplňování dotazníku	
3.	krajská knihovna (+ MZK a NK ČR)	
4.	ústřední specializovaná knihovna (NTK, NLK, ÚZEI, KNM, NPKK)	
5.	vysokoškolská knihovna	
6.	knihovna ústavu AVČR (včetně KNAV) či jiného výzkumného ústavu	
7.	lékařská knihovna (nemocnice, poliklinika, ústav a jiná zdravotnická zařízení)	
8.	knihovna muzea či galerie	
9.	jiná specializovaná knihovna, případně nevidovaná	

3. Počet systemizovaných míst (úvazků) k 31. 12. 2020

Zahrnou se i úvazky pro zajištění regionálních funkcí. Pokud knihovna působí v rámci jiné instituce, např. kulturní středisko, uvádějí se pouze údaje o zaměstnancích, kteří souvisí s provozem knihovny.

Počet zaměstnanců - systemizovaných míst celkem		
Z toho		
a	Odborných knihovnických	
b.	Ostatních odborných (dříve THP), např. pracovníci ekonomických útvarů, pracovníci IT, právník apod.	
c.	Ostatních pracovníků (dělnické profese)	

Poznámka, komentář:

Vysvětlivka: Odborní zaměstnanci se dělí podle odborného vzdělání do dvou skupin:

- knihovníci, tj. pracovníci působící na knihovnických pozicích – zpracování a správa fondů, služby, dětské oddělení, metodika, systémový knihovník, digitalizace a další, viz otázka 6.
- ostatní odborní pracovníci – kvalifikovaní specialisté s vysokoškolským, vyšším odborným nebo středoškolským vzděláním v ostatních oborech.

Dle možností využijte statistické údaje z formuláře Kult (MK) 12-01.

VĚKOVÁ STRUKTURA

4. Odborní zaměstnanci - knihovníci v pracovním poměru – podle věku

Uveďte skutečný stav fyzických osob ke dni vyplňování dotazníku, kteří mají pracovní poměr na dobu určitou i neurčitou.

Věk	Počet žen	Počet mužů
18-30 let		
31-40 let		
41-50 let		
51-60 let		
nad 60 let		
Celkem		

Poznámka, komentář:

VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA

5. Odborní zaměstnanci - knihovníci v pracovním poměru - podle vzdělání

Uveďte skutečný stav fyzických osob ke dni vyplňování dotazníku, kteří mají pracovní poměr na dobu určitou i neurčitou.

Odborné knihovnické vzdělání mají všichni zaměstnanci, kteří získali odbornou přípravu z knihovnictví nebo oblasti informačních věd absolvováním vysokoškolského, vyššího odborného, středoškolského studia nebo absolvovali akreditovaný knihovnický rekvalifikační kurz nebo od roku 2016 složili příslušnou zkoušku v rámci Národní soustavy kvalifikací

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet
základní škola:	
střední odborné bez maturity, vyučení	
úplné střední všeobecné:	
úplné střední odborné knihovnické:	
úplné střední odborné neknihovnické:	
vyšší odborné knihovnické:	
vyšší odborné neknihovnické:	
vysokoškolské bakalářské knihovnické:	
vysokoškolské bakalářské neknihovnické:	
vysokoškolské magisterské knihovnické: včetně PhDr.	
vysokoškolské magisterské neknihovnické: včetně PhDr, RNDr. aj.	
vysokoškolské doktorandské knihovnické Ph.D., případně CSc., Dr.Sc.	
vysokoškolské doktorandské neknihovnické Ph.D., případně CSc., Dr.Sc	
Celkem	

Poznámka, komentář:

6. Proveďte analýzu rozdělení zaměstnanců do jednotlivých odborných knihovnických pozic ve vaší knihovně. *Ne vyplňují obecní a městské knihovny s méně než 5 pracovníky*

*Do políček uveďte počet úvazků fyzických osob, které působí na jednotlivých pozicích podle dosaženého vzdělání zaměstnanců. Vycházejte z reálného počtu fyzickým zaměstnanců včetně neobsazených míst. V případě, že zaměstnanec zastává více pozic, rozdělte pozici (úvazek) kvalifikovaným odhadem. **Uveďte stav ke dni vyplňování dotazníku.***

Ve druhém sloupci „Potřeba rekvalifikace“ uveďte počet zaměstnanců (celé úvazky), kteří by se měli rekvalifikovat, tj. nemají odbornou kvalifikaci v oboru a nemají praxi na této pozici deset a více let.

Jestliže je nižší knihovnická pozice obsazena pracovníkem s neknihovnickým vzděláním, byť vyššího stupně (např. středoškolské knihovnické místo obsazené vysokoškolákem jiného oboru), uveďte ho na adekvátní (tedy např. středoškolské) pozici, s potřebou adekvátního, tedy nižšího (např. středoškolského) vzdělání, resp. rekvalifikace.

	SŠ		VOŠ, Bc.		VŠ (Mgr. a vyšší)	
	Počet zaměstnanců	Potřeba rekvalifikace	Počet zaměstnanců	Potřeba rekvalifikace	Počet zaměstnanců	Potřeba rekvalifikace
Akvizitěři						
Katalogizátoři, bibliografové						
Knihovníci ve správě fondů (revize, ochrana, organizace knihovního fondu)						
Referenční knihovníci (poskytování knihovnických a informačních služeb, vyhledávání ve zdrojích, rešerše)						
Knihovníci v přímých službách, tj. pracovníci, jejichž jedinou činností je práce u výpůjčního pultu						
Knihovníci v oddělení pro děti						
Metodici						
Správci digitálních knihoven (databází)						
Systémoví knihovníci						
Jiné pozice, uveďte jaké						

Povolání Lektor-instruktor, pedagog volného času, pracovník vztahu k veřejnosti apod. najdete v otázce č. 6.

Poznámka, komentář:

7. Jaké neknihovnické profese působí v knihovně? Uveďte počet úvazků
Nejedná se o zaměstnance, kteří působí na knihovnických místech!

Povolání	Počet úvazků
----------	--------------

1.01.01 Administrativní pracovník	
1.01.03 Asistent	
1.01.04 Referent majetkové správy	
1.01.05 Referent zahraničních vztahů	
1.01.06 Pracovník vztahů k veřejnosti	
1.01.09 Interní auditor	
1.01.10 Pracovník technickoekonomického rozvoje	
1.01.11 Bezpečnostní referent	
1.01.12 Koordinační, projektový a programový pracovník	
1.02.01 Personalista	
1.02.02 Mzdový účetní	
1.02.03 Účetní	
1.02.04 Rozpočtář	
1.02.05 Finanční referent	
1.02.07 Obchodní referent	
1.03.02 Správce informačních a komunikačních technologií	
1.03.03 Systémový inženýr	
1.03.06 Analytik informačních a komunikačních technologií	
1.03.07 Vývojový pracovník systému výpočetní techniky	
1.03.08 Operátor informačních a komunikačních technologií	
1.04.02 Investiční referent	
1.04.08 Technický pracovník	
1.06.04 Skladník	
1.06.06 Úklízeč(ka)	
1.06.09 Řidič silničních motorových vozidel	
2.04.08 Restaurátor	
2.04.10 Konzervátor	
2.04.11 Výstavář	
2.04.32 Edukátor v kultuře	

Průměrný měsíční hrubý plat																
-----------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Poznámka, komentář:

B - OSTATNÍ ZAMĚSTNANCI

Třída	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Přepočtený počet zaměstnanců																
Průměrný měsíční hrubý plat																

Poznámka, komentář:

C - ZAMĚSTNANCI KNIHOVNY,

kteří byli zařazeni jako úředníci správního úřadu nebo úředníci územně samosprávného celku, kterým přísluší platový tarif podle stupnice platových tarifů uvedené v příloze č. 4 k nařízení vlády č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

Třída	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Přepočtený počet zaměstnanců																
Průměrný měsíční hrubý plat																

Poznámka, komentář:

10. Uvedte průměrnou hrubou mzdu 2020

Vyplňují pouze vysokoškolské knihovny, knihovny ústavů Akademie věd ČR nebo knihovny, které nepoužívají Katalog prací

KNIHOVNÍCI	Středoškoláci	Vysokoškoláci
Přepočtený počet zaměstnanců		
Průměrnou měsíční hrubou mzdu		

OSTATNÍ ZAMĚSTNANCI	Středoškoláci	Vysokoškoláci
Přepočtený počet zaměstnanců		
Průměrnou měsíční hrubou mzdu		

ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

11. Kolik zaměstnanců knihovny ovládá aktivně cizí jazyky?

(Schopnost plynule komunikovat s uživateli a informovat je o službách a činnosti knihovny)

Angličtina	
Němčina	
Francouzština	
Ruština	
Španělština	
Jiný	

Uveďte počet

12. Kolik hodin vzdělávání absolvoval v průměru odborný zaměstnanec knihovnick v roce 2020?

(Kurzy, včetně jazykových, semináře, školení včetně BOZP a PO, odborné porady, stáže, e-semináře, e-školení apod.). Pokud podrobně nesledujete, uveďte kvalifikovaný odhad.

Uveďte počet hodin:

Poznámka, komentář:

13. Která témata dalšího vzdělávání pracovníků knihoven považujete v současné době za nejdůležitější? Z každé skupiny vyberte stanovený počet témat.

Navíc lze vložit pouze 3 témata

SKUPINA A - základní knihovnické činnosti

Vyberte maximálně 15 témat.

Vývoj a řízení sbírek, akvizice

Jmenná katalogizace včetně RDA, FRBR, MARC 21, autorit
Katalogizace speciálních dokumentů včetně elektronických
Věcná katalogizace, Konspekt
Aktuální akviziční zdroje
Současná česká a zahraniční literatura, překlady zahraničních literatur
Knižní kultura (ilustrace, vazba, nakladatelé)
Organizace knihovního fondu
Ochrana knihovního fondu
Využití sociálních sítí ve službách knihoven
Informační zdroje (volné a licencované EIZ, digitální knihovny, portál Knihovny.cz)
Trendy ve vyhledávání informací
Práce s databázemi – vyhledávání, rešerše
Elektronické zdroje a služby
Meziknihovní služby a dodávání dokumentů
Analýza uživatelských potřeb
Design a marketing služeb
Automatizovaný knihovnický systém
Rovný přístup - služby speciálním skupinám uživatelů (národnostní skupiny, osoby se zdravotním postižením, nezaměstnaní aj.)
Psychologie uživatele
Informační výchova uživatelů včetně práce s IT
Vzdělávací funkce knihoven
Lektorské a prezentační dovednosti
Podpora čtenářské gramotnosti a čtenářství
Tréninky paměti pro knihovníky
Statistika, benchmarking a jejich využití v praxi
Pedagogika (učící knihovník)
Informační vzdělávání (mediální gramotnost, čtenářská gramotnost)
Kritické myšlení

Technické vzdělávání v knihovnách (CoderDojo,
Komunitní role knihoven (postavení knihovny v obci)
Komunikační dovednosti
Organizace akcí

SKUPINA B – Management

Vyberte maximálně 5 témat.

Legislativa
Dobrovolnictví v knihovnách
Projekty, granty
Fundraising
Plánování, řízení
Finanční řízení
Personalistika a řízení lidských zdrojů
Tvorba koncepce knihovny
Komunikace v organizaci
Public relations
Hodnocení výkonu a činnosti knihoven, benchmarking, ROI
Jiné, uveďte:

SKUPINA C – Informační technologie

Vyberte maximálně 5 témat.

Základy hardware a software
Programovací jazyky a programování
Statistické nástroje (Google Analytics), měření návštěvnosti webových stránek
Nástroje pro tvorbu dotazníků
Tvorba a správa webových stránek knihoven
Práce systémového knihovníka – administrace systémů
Kybernetická bezpečnost
Open source programy, Google nástroje

Technické dovednosti (grafika, videa, prezentace na sociálních sítích)
Tablety, čtečky, smartphone, 3D tiskárny
Digitalizace

14. Jak hodnotíte využívání ICT ve vzdělávání pracovníků knihovny? Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Využití e-learningových kurzů může zlepšit dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Využití e-learningových kurzů pro vzdělávání pracovníků by se mělo více rozšířit	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
E-learningové kurzy jsou dobrým doplňkem klasické výuky	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
E-learning není příliš vhodným nástrojem pro vzdělávání	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Online semináře, webináře, online workshopy mohou nahradit konání klasických akcí s fyzickou přítomností	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Videozáznamy vzdělávacích akcí mohou zlepšit dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Fyzická přítomnost účastníků na vzdělávacích akcích je nenahraditelná.	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Využití e-learningových kurzů může zlepšit dostupnost vzdělávání pro pracovníky knihoven	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne

15. Národní knihovna ČR připravuje rozsáhlý projekt, jehož cílem je podpořit působení knihoven jako center občanského vzdělávání. Projekt by měl být realizován v letech 2023 až 2027. Součástí projektu bude vzdělávání pracovníků knihoven i podpora akcí pro veřejnost v knihovnách. V souvislosti s přípravou tohoto projektu prosíme o odpověď na následující dotazy.

	Počet osob
Uveďte počet zaměstnanců knihovny, kteří by se zúčastnili bezplatného akreditovaného kurzu (rozsah 90-120 hodin) rozšiřující profesní dovednosti na "Lektor a koordinátor neformálního a občanského vzdělávání pro veřejnost ".	
Uveďte počet zaměstnanců knihovny, kteří by se zúčastnili bezplatného, akreditovaného kurzu (rozsah 90-120 hodin) rozšiřující profesní dovednosti na "Koordinátor komunitního plánování a aktivit pro zaměstnance knihoven " (metodik).	
Jakou průměrnou kapacitou disponuje knihovna během týdne pro vzdělávací akce pro děti a mládež ?	

Jakou průměrnou kapacitou disponuje během běžného týdne vaše knihovna pro vzdělávací akce pro dospělé veřejnost ?	
--	--

Udejte souhrnný počet dětí a mládeže a dospělých, kteří se během týdne mohou ve vašich prostorech vzdělávat. Příklad: knihovna má prostor pro akce s kapacitou 25 míst, je schopna v průběhu týdne realizovat 3 akce pro děti a dvě akce pro dospělé. Týdenní kapacita = 75 dětí a 25 dospělí

DOKUMENTY KNIHOVNY

16. Má knihovna/instituce zpracovány dokumenty pro personální práci a další normativní dokumenty? Zaškrtněte

Pokud je knihovna organizační složkou nějaké instituce, uveďte se dokumenty, pokud jsou platné také pro knihovnu.

Popisy pracovních míst s požadavkem na kvalifikaci	ANO	NE	Připravujeme
Popisy pracovních náplní	ANO	NE	Připravujeme
Organizační struktura	ANO	NE	Připravujeme
Organizační řád	ANO	NE	Připravujeme
Písemně zpracovává koncepti/strategii dalšího rozvoje	ANO	NE	Připravujeme
Písemně zpracovaný plán vzdělávání (koncepte vzdělávání) nebo rozvoje lidských zdrojů	ANO	NE	Připravujeme
Pracovní řád	ANO	NE	Připravujeme
Pravidla nakládání s osobními údaji	ANO	NE	Připravujeme
Pravidla pro zaškolení nových pracovníků	ANO	NE	Připravujeme
Je v organizaci uzavřena kolektivní smlouva?	ANO	NE	Připravujeme
Pokud ano, je v ní ošetřeno odstupné nad limit daný ZP?	ANO	NE	Připravujeme
Etický kodex zaměstnanců	ANO	NE	Připravujeme
Písemně zpracována pravidla pro odměňování zaměstnanců (přiznání osobního příplatku apod.)	ANO	NE	Připravujeme
Motivační program pro pracovníky, včetně benefitů	ANO	NE	Připravujeme
Provádí vedoucí pracovník pravidelně motivační pohovory se zaměstnanci? Hodnocení pracovního výkonu?	ANO	NE	Připravujeme

Poznámka, komentář:

17. Uveďte nejvyšší dosažené vzdělání ředitele (vedoucího) knihovny a délku jeho praxe v knihovně/knihovnictví

Nevyplňují knihovny s jedním zaměstnancem nebo tam, kde vedoucí není stanoven

	Žena	Muž	Dle potřeby specifikujte
Délka praxe v knihovně (roky)			
Nejvyšší dosažené vzdělání			
základní			

střední odborné bez maturity, vyučení			
úplné střední odborné knihovnické			
úplné střední odborné neknihovnické			
vyšší odborné knihovnické			
vyšší odborné neknihovnické			
vysokoškolské bakalářské knihovnické			
vysokoškolské bakalářské neknihovnické			
vysokoškolské magisterské knihovnické			
vysokoškolské magisterské neknihovnické			
vysokoškolské doktorandské knihovnické Ph.D.			
vysokoškolské doktorandské neknihovnické Ph.D.			

Poznámka, komentář:

18. Poznámka, názory, upozornění k průzkumu jako celku, co by pomohlo ke zlepšení personální práce:

.....

Dotazník vyplnil:

Telefon:

E-mail:

Datum: